

Strafrecht

Seksualiteit, reproductie, fysiek en psychisch geweld

Inhoud

Inleiding	p.2
Aanranding van de eerbaarheid	p.3
Verkrachting	p.8
Prostitutie en mensenhandel	p.13
Openbare zedenschennis	p.25
Overspel	p.32
Abortus	p.35
Fysiek en psychisch geweld	p.40
- Partnergeweld	p.40
- Stalking	p.44
- Genitale verminking	p.45
- Non-discriminatie	p.45
- Ongewenst seksueel gedrag op het werk	p.46
- Wetgeving inzake fysiek en seksueel geweld buiten het strafwetboek	p.47
- voorzieningen voor slachtoffers	p.47
- voorzieningen voor daders	p.48
Bronnen	p.49

Inleiding

De menselijke seksualiteit en reproductie is van oudsher een maatschappelijk thema, onderhevig aan normering en aan polarisering. De normering werkt door in een aantal rechtsgebieden, zoals bijvoorbeeld in het burgerlijk recht met het huwelijk en de afstamming, maar ook in het strafrecht.

Dat heeft als gevolg dat bepaalde vormen van seksueel en reproductief gedrag door het strafrecht gecriminaliseerd ofwel gedecriminaliseerd worden. Veel hangt af van de maatschappelijke eisen die doorgaans uiteenvallen in lobbywerk voor een repressiever of een minder repressief strafrecht. De keuze voor een repressief strafrecht leidt ertoe dat de overheid als moraliteitsbehoeder optreedt om mensen en de maatschappij te beschermen tegen 'bepaalde uitwassen'. De piste van een minder repressief recht kan worden beschouwd als een tendens tot zelfbeschikkingsrecht, waarbij het individu zelf het recht heeft om haar/zijn grenzen te bepalen.

Het seksueel strafrecht heeft te maken met gedrag dat betrekking heeft op de menselijke seksualiteitsbeleving. Gekoppeld aan het Strafwetboek (Titel VII van Boek II) gaat het om de bepalingen over de aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (Hoofdstuk V Strafwetboek), bederf van jeugd en prostitutie (Hoofdstuk VI), openbare schennis van goede zeden (Hoofdstuk VII) en overspel (de oude artikelen 387 tot 390 in Hoofdstuk VIII).

Abortus (Hoofdstuk I) gaat niet over seksualiteitsbeleving, het is er eerder een gevolg van. Abortus gaat wel over gedrag met betrekking tot zwangerschap en heeft dus ook met reproductie te maken.

De vermelde hoofdstukken van het strafrecht met betrekking tot seksualiteit zijn sinds 1867 door een 20-tal wetten gewijzigd, aangevuld of beperkt.

Sommige strafbaarstellingen blijven al meer dan een eeuw ongewijzigd. Ze zijn dus niet geëvolueerd van een repressieve naar een minder repressieve aanpak.

We baseren ons voor strafrecht en seksualiteit voornamelijk op de *analyse en de methodologie van Liesbet Stevens*, doctor in de rechten (K.U. Leuven)¹. Per thema (aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, prostitutie en mensenhandel, openbare zedenschennis, overspel) heeft zij aandacht voor:

- materiële aspecten:
 - het gekwalificeerd gedrag of drager van een gekwalificeerde inhoud: is een meer correcte benaming in vergelijking met het begrip strafbaar en is ook neutraler dan het begrip seksueel. Van belang zijn de kenmerken aan de hand waarvan het gedrag of de inhoud omschreven wordt;
 - verboden handelingen: de definities en het belang van de betrokkenheid van het slachtoffer;
 - betrokkenheid van het slachtoffer: op welke manier wordt dit in het strafrecht gedefinieerd; hoe zit het met het zelfbeschikkingsrecht?
- het moreel element: gaat het om een algemeen opzet of wordt er in hoofde van de dader een bijzonder opzet vereist?

Ten slotte hebben we ook aandacht voor misdrijven die te maken hebben met fysiek en psychisch geweld, waar de directe seksuele connotatie dus ontbreekt.

¹ Stevens, L., *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Intersentia, Antwerpen-Groningen, 2002.

Aanranding van de eerbaarheid

Belgisch Strafwetboek Hoofdstuk V van Titel VII² van Boek II van 1867

Art. 373 al. 1 Sw

"De aanslag tegen de eerbaarheid, met geweld of bedreigingen bedreven, op personen van de eene of andere kunne, zal gestraft worden met eene gevangeniszitting van zes maanden tot vijf jaar."

Art. 372 al. 1 Sw

"Alle aanslag tegen de eerbaarheid zonder geweld noch bedreigingen bedreven, op den persoon of bij middel van de persoon van een kind van de eene of de andere kunne³, minder dan veertien volle jaren oud, zal gestraft worden met eene gevangenzitting van één tot vijf jaar."

Art. 374 Sw

"Aanslag bestaat zodra er begin van uitvoering is."

Duiding

De Codex 1810⁴ stelt enkel de gewelddadige aanranding (fysiek geweld) strafbaar. In 1846 is er een aanvulling met 'de van zonder geweld gepleegde aanranding van de eerbaarheid op of met behulp van een persoon jonger dan veertien jaar'.

Artikel 373 gaat over geweld en artikel 372 over gelijkstelling. Dit laatste betekent dat het begin van een uitvoering van een misdrijf wordt gelijkgesteld met een voltrokken misdrijf. Dit is een uitzonderlijk gegeven in de context van het Belgische Strafwetboek. Zelfs wanneer de dader na het begin van de uitvoering het misdrijf vrijwillig stopt, blijft dit een aanranding van de eerbaarheid.

Gekwalificeerd gedrag:

De wetgever en de rechtsleer geven geen definitie inzake de aanranding van de eerbaarheid. Uit parlementaire stukken van 1867 blijkt dat een handeling die enkel inwerkt op de psychische ingesteldheid van het slachtoffer geen aanranding van de eerbaarheid is.

Het geslacht van de dader en het slachtoffer blijkt niet relevant te zijn. Dader en slachtoffer hoeven zelfs niet van verschillend geslacht te zijn.

Bij gehuwden wordt een onderscheid gemaakt tussen natuurlijk en tegennatuurlijk gekwalificeerd gedrag. Met tegennatuurlijk gedrag bedoelt men gedrag dat niet op het legitieme doel van het huwelijk (voortplanting) gericht is. De dader die bijvoorbeeld geweld gebruikt om tegennatuurlijk gedrag op zijn echtgenote te plegen, maakt zich schuldig aan dit misdrijf. Bij natuurlijk gedrag (handelingen voorafgaand aan de geslachtsgemeenschap) is de strafbepaling inzake aanranding van de eerbaarheid niet van toepassing.

Wat met de betrokkenheid van het slachtoffer? Het wordt voldoende geacht dat het geweld van die aard is dat het de weerstand van het slachtoffer zou hinderen. Enkel het zogenaamde 'werkdadig' geweld, dus geweld dat geacht wordt de toestemming van het slachtoffer uit te sluiten, is constitutief voor een aanranding van de eerbaarheid. Hieraan ligt een bepaalde opvatting over de vrouwelijke seksualiteitsbeleving ten grondslag. Een eerbare vrouw wordt niet geacht een eigen libido te hebben maar reageert slechts op de avances van een man. De medewerking van een vrouw moet opgewekt worden. Enige initiële weerstand bij deze vrouwen is dus steeds te verwachten. Bij aanranding van eerbaarheid van jongeren wordt geen onderscheid gemaakt tussen de situatie waarbij het initiatief van de jongere zelf uitgaat of het initiatief van de dader waartegen de jongeren zich niet verzet. De eerbaarheid van jongeren wordt tot hun

² Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid.

³ van het ene of andere geslacht

⁴ Het door Napoleon ingevoerde Franse Strafwetboek van 22 juni 1810.

veertien jaar op een speciale wijze beschermd: zelfs wanneer de dader geen geweld of bedreigingen gebruikt, wordt het als een misdrijf beschouwd omdat deze jongeren wegens een gebrek aan kennis niet bekwaam worden geacht om geldig met het gedrag in te stemmen. Wie zonder geweld of bedreigingen een persoon van veertien jaar of ouder tot het plegen of ondergaan van het gekwalificeerde gedrag brengt, pleegt anno 1867 geen strafbare feiten. Deze oudere minderjarigen worden in staat geacht om de immoraliteit van het gekwalificeerde gedrag in te schatten. Impliciet gaat men ervan uit dat wanneer deze jongeren tegen hun wil bij seksuele handelingen zouden betrokken worden, zij zich daartegen zouden verzetten.

Het morele aspect:

Het Strafwetboek bepaalt geen moreel bestanddeel. In dat geval wordt als moreel bestanddeel een algemeen opzet vereist. De dader dient dus wetens en willens gehandeld te hebben. Het wordt ook mogelijk geacht dat de dader zich in de weerstand van het slachtoffer vergist. Hieruit komt de opvatting over de vrouwelijke seksualiteitsbeleving als passief en receptief naar voor. 'Verzet' wordt een teken waaraan een eerbare vrouw kan erkend worden. Maar het onderscheid tussen een toestemmende, zich in eerste instantie verzettende vrouw en een helemaal niet-toestemmende vrouw wordt onduidelijk. In dit kader wordt het aannemelijk geacht dat de man zich dus in de ware toedracht van het verzet van een vrouw kan vergissen en dus niet wetens en willens handelt.

De motieven of het doel van de dader worden niet relevant geacht. De drijfveren kunnen zowel onkuisheid zijn, eigen lustbeleving, haat, wraakzucht of nieuwsgierigheid.

In de tijdspanne van een eeuw worden enkele wetten uitgevaardigd die wijzigingen aanbrengen aan het strafrechtelijk kader inzake de aanranding van de eerbaarheid. Er wordt ingegaan op de precieze draagwijdte van het gekwalificeerde gedrag bij het misdrijf. Ook worden de manieren waarop het slachtoffer niet bij dit gedrag mag betrokken worden, uitgebreid.

Wet van 15 mei 1912 op de bescherming van de jeugd

Art. 48: wijziging art. 372 al. 1 Sw:

"Elke aanranding der eerbaarheid, zonder geweld noch bedreigingen gepleegd op den persoon of met behulp van den persoon van een kind van de eene of andere kunne, dat niet den volle leeftijd van zestien jaren heeft bereikt, wordt gestraft met opsluiting."

Wijziging art. 372 al. 2 Sw:

"De aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreigingen door een bloedverwant in opklimmende lijn gepleegd op den persoon of met behulp van den persoon van een minderjarige, zelfs als deze den volle leeftijd van zestien jaren heeft bereikt, doch niet is ontvoegd door het huwelijk, wordt gestraft met dwangarbeid van tien jaar tot vijftien jaren."

Art. 87 **Jeugdbeschermingswet van 8 april 1965**: wijziging art. 372bis

"Onverminderd de toepassing van art. 372, wordt elke aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging, gepleegd door een persoon die de volle leeftijd van achttien jaar heeft bereikt, op de persoon of met behulp van de persoon van een minderjarige van hetzelfde geslacht beneden de volle leeftijd van achttien jaar, gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot duizend frank."

Duiding

Inzake het principe dat zowel mannen als vrouwen daders en slachtoffers kunnen zijn, doen zich geen wijzigingen voor sinds 1867.

Wat een bepaald gedrag tot een gekwalificeerd gedrag bij aanranding van de eerbaarheid maakt, wordt in 1867 niet geproblematiseerd. Nadien wordt het op abstracte wijze omschreven als een inbreuk op het algemeen eerbaarheidsgevoel. Het individueel eerbaarheidsgevoel van het slachtoffer mag bij de kwalificatie niet doorslaggevend zijn.

De rechtsleer verdedigt dat het algemeen eerbaarheidsgevoel enkel geschonden wordt door werkelijk immoreel of dus voldoende ernstig gedrag. Deze stelling lijkt in te geven dat het zoenen of omarmen van een persoon zonder diens geldige toestemming buiten het toepassingsgebied van de aanranding van de eerbaarheid moet blijven.

De uitdrukking 'op of met behulp van het slachtoffer' wordt in vraag gesteld. Een meerderheid in de rechtsleer verdedigt dat ook het gedrag dat een slachtoffer door toedoen van de dader 'op zichzelf' pleegt, het gekwalificeerde gedrag bij de aanranding van de eerbaarheid kan opleveren.

Betrokkenheid van het slachtoffer:

Het toepassingsgebied wordt uitgebreid door de leeftijdsgrens van veertien naar zestien jaar op te trekken. Alle vijftienjarigen en jongere kinderen worden tot vandaag vermoed niet te hebben toegestemd met het gekwalificeerd gedrag.

Zonder geweld of bedreigingen gepleegde incest is anno 1867 strafbaar wanneer de afstammeling jonger dan veertien is en wanneer de feiten onder de algemene aanranding van de eerbaarheid vallen. In 1912 wordt een bijzondere strafbaarstelling ingevoegd met betrekking tot ouder- en grootouderincest, waardoor dergelijke feiten ook strafbaar worden wanneer er een oudere minderjarige bij betrokken is. Op deze regel geldt een uitzondering voor de gehuwde minderjarige. Deze laatste - en men dacht hier vooral aan de meisjes - moeten immers in de persoon van de echtgenoot bescherming vinden.

Moreel aspect:

In deze periode is ook een algemeen opzet in hoofde van de dader vereist. De dader moet de feiten wetens willens plegen. Zijn/haar motieven hebben geen invloed op de strafwaardigheid.

De optrekking van de leeftijdsgrens tot zestien jaar versterkt de opvatting dat jongeren niet bij seksuele handelingen mogen betrokken worden. Uit de verantwoordingen van deze wijziging blijkt dat de menselijke seksualiteitsbeleving nog meer dan voordien in het kader van het huwelijk gesitueerd wordt. Er wordt namelijk ook verwezen naar de minimale huwelijksleeftijd voor meisjes (15 jaar). Het wordt onlogisch geacht dat een meisje met seksuele handelingen zou kunnen instemmen vóór zij met een huwelijk zou kunnen instemmen.

In 1867 worden seksuele handelingen tussen bloedverwanten in de rechte lijn moreel afkeurenswaardig geacht maar niet strafwaardig. Dit verandert in 1912.

Ook de strafbaarstelling in het geval van personen van hetzelfde geslacht vanaf 1965 zegt iets over het voortplantingsdenken. Men wil vooral vermijden dat jongemannen een homoseksuele gaardheid zouden ontwikkelen. Een homoseksuele aanranding van de eerbaarheid wordt schadelijker geacht dan een heteroseksuele aanranding.

De leeftijdsgrens voor de handelingsbekwaamheid voor seksuele handelingen tussen personen van verschillende geslacht ligt in 1965 op zestien jaar en tussen personen van hetzelfde geslacht op achttien jaar.

In de jaren 1970-1980 wordt het misdrijf aanranding van de eerbaarheid in de rechtsleer en rechtspraak losgeweekt uit het huwelijksvoortplantingsdenken inzake de menselijke seksualiteitsbeleving.

Wet van 18 juni 1985 tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek

Duiding

De opheffing van artikel 372bis gaat gepaard met de evolutie in het wetenschappelijk denken over homoseksualiteit, namelijk de evolutie van een psycho-pathologische visie naar een sociologische benadering (een overwegend negatieve maatschappelijke houding, als gevolg van het feit dat homoseksualiteit als minderwaardig en zelfs als schadelijk voorgesteld werd). In 1985 worden hetero- en homoseksualiteit als varianten van gedrag en gevoelens beschouwd. Specifieke strafbepalingen worden vanaf dan als hindernissen beschouwd die de maatschappelijke aanvaarding in de weg staan.

Aan het begin van de 21ste eeuw staat de weg naar gelijke behandeling van hetero's en holebi's open:

We verwijzen naar de

Wet van 13 februari 2003 tot openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht en tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek

[2003009163](#)

Zie ook dossier burgerlijk recht.

In 2000 wordt het toepassingsgebied van de aanranding van de eerbaarheid bij gelijkstelling door bloedverwanten op opgaande lijn tot een bredere familiale context uitgebreid.

Wet van 28 november 2000 op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen

[2001009048](#)

Art 6: wijziging van art. 372 al. 2 Sw

"De aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging door een bloedverwant in de opgaande lijn of adoptant gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een minderjarige, zelfs indien deze de volle leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, maar niet ontvoegd is door het huwelijk, wordt gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar. Dezelfde straf wordt toegepast indien de schuldige hetzij de broer of de zus van het minderjarige slachtoffer is of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin, hetzij onverschillig welke persoon die gewoonlijk of occasioneel met het slachtoffer samenwoont en die over dat slachtoffer gezag heeft."

Duiding

Wat betreft de aanranding van de eerbaarheid bij gelijkstelling in familiale context is er dus een uitbreiding van het toepassingsgebied naar de adoptanten, broer en zus van het minderjarige slachtoffer en andere personen met een soortgelijke positie in het gezin (bijvoorbeeld halfbroer en -zus, kinderen van stiefouder of van nieuwe partner). Het is niet vereist dat het slachtoffer met de dader onder één dak woont. Men wil bijgevolg rekening houden met de veranderde sociologische context inzake gezinsvormen. Van belang is ook een voor een minderjarige ondraaglijke machtsverhouding. Het gaat enkel over de bescherming van niet-ontvoegde minderjarigen.

Wat betreft de aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreigingen staat de klassieke interpretatie van het begin van de 20ste eeuw, namelijk het bij verrassing of met een list gepleegde gekwalificeerde gedrag, niet ter discussie. Zoals voorheen wordt ook in het laatste decennium van de 20ste eeuw voorgehouden dat bij verrassing gepleegd gekwalificeerd gedrag, zoals bijvoorbeeld voyeurisme, in het toepassingsgebied valt van de aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreigingen.

In de rechtspraak van het laatste decennium van de 20ste eeuw komt de ondergrens van het gekwalificeerde gedrag en de betrokkenheid van het slachtoffer ter discussie te staan. Vragen die zich opwerpen zijn o.a. of een tongzoen, een zoen zonder penetratie in de mond, het bij de lendenen vastgrijpen, het wrijven over de rug, het losmaken van BH-bandjes, onder het gekwalificeerde gedrag inzake aanranding van de eerbaarheid vallen.

Wat het moreel aspect betreft wordt momenteel het in hoofde van de dader vereiste opzet ter discussie gesteld. Voordien was er geen discussie over dit punt: het algemeen opzet volstond. De motieven van de dader waren voorheen niet relevant maar nu is er een tendens om de aanwezigheid van het morele aspect te beoordelen aan de hand van de vraag of de dader met dit gedrag de eigen lustbeleving nastreeft. Dit komt neer op het vereisen van een bijzonder opzet i.p.v. een algemeen opzet bij het misdrijf. Het is zeer de vraag of moet onderzocht worden of de dader de bedoeling heeft om de eerbaarheid van het slachtoffer aan te randen? Het gevaar bestaat dan immers dat bij de

beoordeling van het algemeen opzet (wetens willens) veroordelen inzake de menselijke seksualiteitsbeleving een doorslaggevende rol gaan spelen.

Wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 27 november 2001
2003012105

Boek II, titel VII, hoofdstuk V Sw (aanranding van de eerbaarheid en verkrachting): een verdubbeling van het minimum van de straf ingeval van gevangenisstraf en een verhoging van de straf met twee jaar ingeval van opsluiting.

Bepalingen buiten het strafwetboek

Wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen

In de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering wordt een artikel *21bis* ingevoegd:

"In de gevallen bedoeld in de artikelen 372, 373, 375, 379, 380 en 380bis van het Strafwetboek, begint de verjaringstermijn van de strafvordering pas te lopen vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien jaar bereikt."

- Dit betekent concreet dat het slachtoffer vanaf 18 jaar nog vijf jaar tijd heeft om een klacht in te dienen voor een gecorrectionaliseerde misdaad.

Hoofdstuk VII van het eerste boek en art. 91 van hetzelfde Wetboek, opgeheven bij de wet van 20 juni 1990, worden hersteld:

Hoofdstuk VII - Verhoor van minderjarigen die het slachtoffer zijn van bepaalde misdrijven:

Art. 91 "Elke minderjarige die het slachtoffer is van de feiten bedoeld in de artikelen 372, 373, 375, 379, 380 en 380bis, heeft het recht zich tijdens elk verhoor vanwege de rechterlijke instanties te laten begeleiden door een meerderjarige persoon van zijn keuze, behalve wanneer het openbaar ministerie of de onderzoeksmagistraat ten aanzien van deze persoon bij een met redenen omklede beslissing anders oordeelt in het belang van de minderjarige of teneinde de waarheid aan het licht te brengen."

- Art. 91 voert een hoorrecht in voor het minderjarige slachtoffer.

In de wet van 9 april 1930, gewijzigd bij de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers wordt een artikel *20bis* ingevoegd:

"Indien de veroordeelde een straf heeft ondergaan voor de feiten bedoeld in de artikelen 372 tot 386ter van het Strafwetboek en gepleegd op de persoon van minderjarigen of met hun deelneming, moet aan de invrijheidstelling de voorwaarde worden verbonden van het volgen van een begeleiding of een behandeling. De nadere regels met betrekking tot die begeleiding of behandeling en de duur ervan worden bepaald in de beslissing tot invrijheidstelling."

- Voor daders (gewoontemisdadigers) die vrijkomen wordt een begeleiding of behandeling voorzien.

Verkrachting

Belgisch Strafwetboek Hoofdstuk V van Titel VII van Boek II van 1867

Art. 375 al. 1 Sw

"Zal met opsluiting gestraft worden, alwie de misdaad van verkrachting zal hebben bedreven, hetzij bij middel van gewelddaden of erge bedreigingen, hetzij door list, hetzij met eenen persoon te misbruiken, die ten gevolge van ziekte, door ontsteltenis zijner vermogens of uit alle andere toevallige oorzaak, het gebruik zijner zinnen had verloren, of van dezelve, door eenige arglist was beroofd geweest."

Duiding

Dit gekwalificeerd gedrag wordt anno 1867 zo vanzelfsprekend gevonden dat het niet omschreven wordt. In de rechtsleer bedoelt men met een normale seksuele relatie de penetratie met een penis in een vagina. Bijgevolg kan een vrouw geen verkrachting op een man plegen en kan alleen een man een vrouw verkrachten. Ook opgedrongen penetraties tussen personen van hetzelfde geslacht kunnen niet als verkrachting gekwalificeerd worden. De rechtsleer verdedigt aanvankelijk dat de geslachtsgemeenschap moet voltrokken zijn. De man moet dus geëjaculeerd hebben opdat er van verkrachting sprake kan zijn.

Verkrachting kan enkel buiten het huwelijk. De echtgenoot heeft zelfs het recht om geslachtsgemeenschap met zijn vrouw te eisen.

Van belang is de wijze waarop het slachtoffer bij de peniaal-vaginale penetratie betrokken is. Wanneer een vrouw op geldige wijze haar toestemming geeft, kan er geen sprake zijn van verkrachting. Het ontbreken van die geldige toestemming is dan ook een noodzakelijk element van het constitutieve aspect van een verkrachting.

In 1867 beseft men dat de afwezigheid van fysiek verzet door het slachtoffer niet altijd mag geïnterpreteerd worden als toestemming van het slachtoffer. Naast het gebruik van geweld worden dan ook andere wilsbelemmerende factoren opgesomd, met name erge bedreigingen, list of misbruik van een vrouw die haar zinnen verloren heeft of er door een arglist (bijvoorbeeld dronken voeren) van beroofd is. De afwezigheid van de toestemming moet dus bewezen worden door het bewijs van één van deze factoren te leveren. Maar in werkelijkheid blijkt toch dat de aanwezigheid van de toestemming vaak uit het gedrag van de vrouw wordt afgeleid, zelfs wanneer een wilsbelemmerende factor kan bewezen worden. Allerlei opvattingen over vrouwen en over vrouwelijke seksualiteit spelen daarin een rol en dit blijft wel een eeuw duren. Zo is er bijvoorbeeld een bepaalde stelling die soms verdedigd wordt: een volwassen vrouw kan bij vastberaden verzet niet verkracht worden: enkele bewegingen van het bekken volstaan om de penetratie met de penis te verhinderen.

De seksuele reputatie van het slachtoffer speelt immers ook mee in de beoordeling van de feiten. Volgens bepaalde auteurs moet de verkrachting van een prostituee beschouwd worden als een verzachtende omstandigheid voor de dader. Er wordt ook gepleit voor de aanvaarding van verzachtende omstandigheden in geval het slachtoffer met de dader had samengeleefd of in ontucht samenleeft met een andere man.

Over het morele aspect spreekt de wetgever zich niet uit. Meestal wordt een algemeen opzet vereist. Het bestaan van het algemeen opzet in hoofde van de dader met betrekking tot het gekwalificeerde gedrag lijkt immers moeilijk te ontkennen wanneer het bewijs van een penetratie geleverd wordt. Met betrekking tot de betrokkenheid van het slachtoffer lijkt het bestaan van dat algemeen opzet volgens de auteurs meer voor betwisting vatbaar. Het is dus aan de vrouw om voorzichtig te zijn en geen toestemming te laten uitschijnen.

De motieven van de dader worden irrelevant geacht. Algemeen wordt aanvaard dat het doel van de verkrachting seksueel genot is.

In 1867 bevat het Belgisch Strafwetboek geen strafbaarstelling inzake een peniaal-vaginale penetratie op een jong meisje wanneer zij zich daartegen niet verzet heeft. De Jeugdbeschermingswet van 1912 vult deze lacune op. Deze wet staat volledig in het

teken van de strijd tegen de toegenomen criminaliteit in die periode. Via de bescherming van minderjarigen tracht de overheid te voorkomen dat de maatschappij door een exponentiële criminaliteitsstijging zou getroffen worden.

Wet van 15 mei 1912 op de bescherming van de jeugd

Art. 375 al. 3 Sw

"Wordt geacht verkrachting te zijn door middel van gewelddaden, de enkele daad van vleeschelijke gemeenschap tussen de seksen, gepleegd op den persoon van een kind dat den volle leeftijd van veertien jaar niet heeft bereikt. In dit geval is de straf dwangarbeid van vijftien tot twintig jaren."

Duiding

Het gekwalificeerde gedrag bij het basismisdrijf inzake verkrachting en bij de verkrachting bij gelijkstelling wordt in deze periode op dezelfde manier geïnterpreteerd. In het kader van verkrachting bij gelijkstelling wordt onweerlegbaar vermoed dat de dader het min-veertienjarige meisje met geweld ertoe brengt om dit gedrag te ondergaan. Dit vermoeden is gestoeld op de opvatting dat zo'n meisje niet met kennis van zaken kan toestemmen met de geslachtsgemeenschap. Haar eventuele toestemming kan niet beschouwd worden als een geldige toestemming. Het speelt ook geen rol of een wilsbelemmerende factor al dan niet bewezen kan worden.

In vergelijking met de regelgeving inzake de aanranding van de eerbaarheid stellen we vast dat er een leeftijdsverschil is, namelijk 14 jaar voor verkrachting en 16 jaar voor aanranding van de eerbaarheid. Concreet betekent dit dat een meisje vanaf veertien jaar kan toestemming geven waardoor een geslachtsgemeenschap niet als een verkrachting kan gekwalificeerd worden. En op zestienjarige leeftijd wordt ze in staat geacht om toestemming te geven waardoor een kwalificatie als aanranding van de eerbaarheid onmogelijk wordt. Het minderjarige meisje wordt dus vroeger in staat geacht om toe te stemmen in meer verregaande seksuele handelingen dan in minder verregaande seksuele handelingen. Deze leeftijdsgrenzen blijven tot op heden ongewijzigd. De rechtspraak ondervangt dit door een man die zonder geweld of bedreigingen geslachtsgemeenschap heeft met een veertien- of vijftienjarig meisje schuldig te verklaren aan het misdrijf aanranding van de eerbaarheid bij gelijkstelling.

Wat het morele aspect betreft is een algemeen opzet in hoofde van de dader vereist. De dader moet de feiten wetens willens plegen. De motieven of de vraag naar de eigen seksualiteitsbeleving die de dader zou nastreven, hebben geen invloed op de strafwaardigheid.

Het huwelijksvoortplantingsdenken is van invloed op de strafbaarstellingen inzake verkrachting en aanranding van de eerbaarheid. De kenmerken van wat als een normale seksualiteitsbeleving wordt beschouwd, worden in de eeuw na 1867 in feite versterkt en uitgebreid.

In de jaren 1970-1980 komt verkrachting los van het huwelijksvoortplantingsdenken. Een arrest van het Hof van Brussel van 1979 verwerpt dit denken. Het Hof oordeelt dat het huwelijk als burgerlijk contract bepaalde rechten en plichten - waaronder de plicht tot normale seksuele relaties - meebrengt en stelt dat de sanctionering van inbreuken daarop enkel burgerlijk van aard kunnen zijn. Het met geweld afdwingen van de naleving van een huwelijksplicht is onaanvaardbaar. De echtgenoot werd veroordeeld wegens verkrachting op zijn echtgenote. Dit arrest krijgt enkele keren navolging. In 1988 oordeelt de Correctionele rechtbank te Brussel dat een peniaal-anale penetratie een even ernstige inbreuk is als een peniaal-vaginale penetratie. In 1989 wordt de Wet op de verkrachting van kracht.

Wet van 4 juli 1989 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende het misdrijf verkrachting

Art. 1: wijziging van 375 al. 1-3 en 6 Sw

"Verkrachting is elke daad van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt.

Toestemming is er met name niet wanneer de daad is opgedrongen door middel van geweld, dwang of list of mogelijk is gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichamenlijk of een geestelijk gebrek van het slachtoffer.

Met opsluiting wordt gestraft ieder die de misdaad van verkrachting pleegt.

Als verkrachting met behulp van geweld wordt beschouwd elke daad van seksuele penetratie, van welke aard en met welk middel ook, die gepleegd wordt op de persoon van een kind dat de volle leeftijd van veertien jaar niet bereikt heeft. In dat geval is de straf dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar."

De wet voorziet ook maatregelen ter bescherming van het slachtoffer. Slachtoffers kunnen zich bij het onderzoek laten bijstaan door de wetsarts of door hun eigen arts. Er bestaat een publicatieverbod betreffende de identiteit van het slachtoffer van verkrachting of van aanranding van de eerbaarheid, tenzij het slachtoffer of de onderzoekende magistraat daarvoor toestemming geeft. Op vraag van het slachtoffer kan de rechtszitting achter gesloten deuren plaatsvinden, zelfs in het geval het slachtoffer zich geen burgerlijke partij gesteld heeft of niet aanwezig is op de terechtzitting.

Indien de verkrachting of de aanranding van de eerbaarheid de dood veroorzaakt van het slachtoffer, wordt de schuldige gestraft met levenslange dwangarbeid.

Wordt de verkrachting of de aanranding voorafgegaan of gepaard gegaan met lichamenlijke foltering of opsluiting, wordt de schuldige gestraft met dwangarbeid van 15 tot 20 jaar.

Wordt de verkrachting of aanranding van de eerbaarheid gepleegd op een persoon die ingevolge zwangerschap een ziekte dan wel lichamenlijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid bijzonder kwetsbaar is, of onder bedreiging van een wapen of een op een wapen gelijkend voorwerp, wordt de schuldige gestraft met dwangarbeid van 10 tot 15 jaar.

Is de schuldige een bloedverwant in opgaande lijn, behoort hij tot degenen die over het slachtoffer gezag hebben, heeft hij misbruik gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen, is hij een geneesheer, heelkundige, verloskundige of officier van gezondheid aan wie het kind ter verzorging was toevertrouwd, dan bedraagt de dwangarbeid minstens 12 jaar.

Publicatie en verspreiding door middel van boeken, pers, film, radio, tv of op enige andere wijze van teksten, tekeningen, foto's of enigerlei beelden waaruit de identiteit van het slachtoffer kan blijken is verboden, tenzij met schriftelijke toestemming van het slachtoffer, ten behoeve van het onderzoek van de met het onderzoek belaste magistraat.

Duiding

Het misdrijf verkrachting wordt niet langer meer beschouwd als een vergrijp tegen de familiale orde en de openbare zedelijkheid maar als een aantasting van de integriteit van de menselijke persoon. Een verkrachting is in de eerste plaats een uiting van geweld. Deze wet is belangrijk omdat ze voor het eerst het begrip verkrachting definieert maar ook de bestraffing en de verzwarende omstandigheden aanpast en een aantal procedurele nieuwigheden invoert die betrekking hebben op de interne en externe publiciteit en op het vlak van het medisch deskundigenonderzoek.

We hebben te maken met een nieuwe omschrijving van het gekwalificeerd gedrag en van de manier waarop een slachtoffer niet bij dit gekwalificeerde gedrag mag betrokken worden.

Het beginsel volgens hetwelk een persoon jonger dan veertien jaar niet geldig kan toestemmen inzake verkrachting, blijft behouden. Ook de leeftijd van veertien blijft behouden.

'Elke daad van seksuele penetratie' wil zeggen dat men orale en anale penetraties op dezelfde manier wil straffen als vaginale penetraties.

Zowel vrouwen als mannen worden op dezelfde manier tegen gelijkaardige inbreuken op hun fysieke seksuele integriteit beschermd.

'En met welk middel': niet enkel vaginale, anale of orale penetraties met het mannelijk geslachtsdeel worden geïsoleerd, ook dergelijke penetraties die met andere middelen gepleegd worden, zoals een ander lichaamsdeel of een voorwerp. Bijgevolg kan het misdrijf verkrachting niet alleen door mannen maar ook door vrouwen gepleegd worden. Het begrip penetratie wordt niet omschreven. Het moet dan ook in zijn gewone betekenis begrepen worden: het binnendringen in het lichaam van het slachtoffer door de dader. Een loutere aanraking is dus niet voldoende om de feiten als een verkrachting te kwalificeren. Zodra de penis, het ander lichaamsdeel of het voorwerp waarmee de penetratie gepleegd wordt, tussen de labia, de lippen of de sluitspier van het slachtoffer gebracht wordt, kan men spreken van penetratie. Bij deze verkrachting 'nieuwe stijl' is niet vereist dat het slachtoffer ontmaagd wordt, noch dat de dader tot een intra- of extravaginale ejaculatie komt. Ook het feit dat de dader een condoom gebruikt, heeft geen invloed op de strafwaardigheid van de feiten.

Wanneer de dader het slachtoffer dwingt om zichzelf te penetreren met een voorwerp, is er seksuele penetratie op de persoon van het slachtoffer. De dader wordt dan van verkrachting beschuldigd. Wanneer een persoon zonder geldige toestemming ertoe gebracht wordt om een seksuele penetratie op de dader uit te voeren is er geen penetratie op de persoon van het slachtoffer. In de rechtsleer is al verdedigd dat ook dit geval het misdrijf verkrachting oplevert.

Het materieel middel waarmee de penetratie gepleegd wordt, is niet langer relevant voor de kwalificatie van de feiten.

'Van welke aard ook': de lokalisatie van de penetratie is niet langer doorslaggevend voor de kwalificatie van verkrachting. Het binnendringen door de dader in om het even welke natuurlijke lichaamsopening kan principieel in aanmerking worden genomen (vagina, anus, mond, oor, neus, oog).

De penetraties moeten wel een seksueel karakter vertonen. Dit aspect wordt beoordeeld aan de hand van de gangbare seksuele gedragsnormen of aan de hand van wat men vandaag in het algemeen verstaat onder seksuele activiteit, rekening houdend met de gangbare zeden en gewoonten in onze cultuur. De orale penetratie met een voorwerp bijvoorbeeld, vertoont niet het vereiste seksuele karakter. Ook een opgedrongen tongzoen kan niet gekwalificeerd worden als verkrachting. In feite komt dit laatste neer op de ontkenning van het seksueel karakter van de tongzoen en dit lijkt wel heel ongeloofwaardig. In dat opzicht zou het dan ook zelfs niet langer als een aanranding van de eerbaarheid kunnen gekwalificeerd worden. Het Hof van Beroep van Brussel oordeelde in een zaak op 8 april 1998 dat een tongkus bij wijze van penetratie in de mond van het slachtoffer, noch het misdrijf verkrachting, noch het misdrijf aanranding van de eerbaarheid uitmaakt. In de rechtsleer nadien wordt dan wel verdedigd dat de gewelddadig opgedrongen tongkus een seksuele agressie uitmaakt.

Wat betreft de betrokkenheid van het slachtoffer: wanneer een seksuele penetratie gepleegd wordt op een slachtoffer dat daar niet mee toestemt, is het materiële bestanddeel van het misdrijf verkrachting vervuld.

De opgesomde wilsbelemmerende factoren, met name geweld, bedreigingen, dwang, list of het misbruik van een onvolwaardigheid of een lichamelijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer, zijn voldoende maar wel geen noodzakelijke voorwaarden voor het voortbestaan van de misdrijven aanranding van de eerbaarheid en verkrachting. Deze opsommingen zijn in feite niet limitatief van aard. Er is een geldige toestemming vereist voor elke afzonderlijke gedraging. Een concreet voorbeeld: de toestemming van een peniaal-vaginale penetratie impliceert helemaal niet de toestemming met een peniaal-anale penetratie. Verder is ook voor elke onderscheiden maar gelijksoortige gedraging de geldige toestemming vereist. De toestemming tot een peniaal-vaginale penetratie bijvoorbeeld houdt daarom geen toestemming in tot een tweede peniaal-vaginale penetratie. Ook wanneer een persoon tijdens een seksuele penetratie haar of zijn toestemming intrekt en de dader gaat wetens willens door, dan maakt deze laatste zich

schuldig aan het zonder geldige toestemming plegen van seksuele penetratie op het slachtoffer en dus aan verkrachting.

De leeftijdsgrenzen inzake aanranding van de eerbaarheid en verkrachting blijven respectievelijk zestien en veertien jaar. Is de anomalie dat een persoon al op veertien jaar bekwaam wordt geacht om toe te stemmen met seksuele penetraties maar pas op zestien jaar om toe te stemmen met het gekwalificeerd gedrag inzake aanranding van de eerbaarheid, houdbaar? Voor de strafwaardigheid speelt dit geen rol omdat de veertien- of vijftienjarige die toestemt met een seksuele penetratie steeds wordt geacht het slachtoffer te zijn van een aanranding van de eerbaarheid bij gelijkstelling. Het heeft wel een invloed op de strafmaat.

Het moreel aspect:

In het laatste decennium van de 20ste eeuw wordt het in hoofde van de dader vereiste opzet ter discussie gesteld. Voordien bestaat daar geen discussie over: het algemeen opzet volstaat, zowel voor aanranding van de eerbaarheid als voor verkrachting. De motieven van de dader worden eerst niet relevant geacht. Nu blijkt echter de tendens te bestaan om de aanwezigheid van het morele aspect te beoordelen aan de hand van de vraag of de dader met het gedrag de eigen lustbeleving nastreeft. Dit komt neer op het creëren van de vereiste van een bijzonder opzet. Dit laatste houdt het gevaar in dat bij de beoordeling van het bestaan van een algemeen opzet vooroordelen inzake de menselijke seksualiteitsbeleving een doorslaggevende rol gaan spelen. Bijgevolg zou het algemeen opzet niet onderzocht mogen worden aan de vraag inzake de lustbeleving van de dader.

Wetgeving buiten het Strafwetboek

Wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen

Zie hoofdstuk aanranding van de eerbaarheid.

Prostitutie en mensenhandel (en bederf van de jeugd)

De Codex 1810 stelt het gewoonlijk aanhitsen, vergemakkelijken of begunstigen van de ontucht of het zedenbederf van vrouwelijke of mannelijke personen jonger dan 21 jaar strafbaar.

De Gemeentewet van 1836 legt het toezicht op de prostitutie bij de lokale overheden en de zedenpolitie. Art. 96 heeft een bepaling waarin aan het college van burgemeester en schepenen wordt opgedragen om het toezicht uit te oefenen op de personen die zich aan ontucht overleveren en op de plaatsen die tot het plegen van ontucht dienen en dat met het oog op de bescherming van de veiligheid, de moraliteit en de openbare rust. De gemeenteraad moet daartoe de nodige verordeningen uitvaardigen. In de loop van de 19de eeuw hebben verscheidene gemeenten zo'n verordeningen uitgevaardigd. Prostitutie wordt gezien als een noodzakelijk kwaad. Het moet gekanaliseerd en gecontroleerd worden om de verspreiding van geslachtsziekten te beperken.

In 1887 wordt artikel 96 aangepast: de nieuwe klemtoon ligt op de bescherming van de volksgezondheid.

Prostituees worden in veel gemeenten verplicht zich regelmatig aan een medisch onderzoek te onderwerpen. De vrouwen met een geslachtsziekte krijgen het verbod om zich te prostitueren.

De wet van 15 juni 1846 maakt een onderscheid tussen de verboden handelingen gepleegd ten aanzien van oudere minderjarigen (veertien tot twintig jaar) en min-veertienjarigen. Voor de oudere minderjarigen blijft de bepaling van de Codex 1810 van toepassing. Voor de jongere minderjarigen wordt ook het eenmalig aanhitsen, vergemakkelijken of begunstigen strafbaar gesteld.

Belgisch Strafwetboek 1867 Hoofdstuk VI 'Prostitutie of bederf van de jeugd', Titel VII van Boek II

Art. 379 Sw:

"Al wie een aanslag op de zeden zal hebben gedaan, met tot ontucht of bederf van minderjarigen van de eene of de andere kunne gewoonlijk aan te hitsen, ze te vergemakkelijken of te begunstigen, ten einde eens anders driften te voldoen, zal gestraft worden met eene gevangeniszitting van drie maanden tot twee jaar, indien de minderjarigen meer dan veertien volle jaren oud zijn, en van twee tot vijf jaar, indien de minderjarigen dien ouderdom niet hebben bereikt."

Duiding

In 1867 verdwijnt het onderscheid naargelang de leeftijd van de minderjarige. Het materieel bestanddeel van het misdrijf, omschreven in art. 379 Sw, bestaat uit de verboden handelingen - het gewoonlijk aanhitsen, vergemakkelijken of begunstigen - met betrekking tot het gekwalificeerde gedrag 'ontucht of bederf' van een minderjarige. De wijze waarop de minderjarige betrokken is (al dan niet toestemmen) heeft geen invloed op de strafwaardigheid van de feiten.

Het moreel aspect bestaat uit het bijzonder opzet 'eens anders driften te voldoen'.

Het is onduidelijk hoe de begrippen ontucht, zedenbederf en prostitutie zich ten opzichte van elkaar verhouden.

Art. 379 vermeldt ook dat zowel minderjarigen van het vrouwelijk als van het mannelijk geslacht slachtoffer kunnen zijn. Dit geldt eveneens voor de daders, hoewel dit niet zo uitdrukkelijk in de tekst staat. Het kan afgeleid worden van de bepaling 'al wie' tot prostitutie aanzet... De verzwarende omstandigheid voor een ascendent is ook van toepassing op een moeder die haar minderjarige dochter of zoon gewoonlijk tot prostitutie aanzet.

De verboden handelingen worden niet gedefinieerd.

Ontucht en prostitutie worden als immoreel beschouwd maar niet als strafwaardig. Dit gedrag wordt niet geacht om schade toe te brengen aan de rechten van een bepaald individu, noch aan de openbare moraliteit (wanneer het niet in het openbaar gebeurt).

De prostitutie van meerderjarigen vereist geen strafrechtelijk optreden. De reglementering op gemeentelijk vlak is voldoende. Er is dus enkel sprake van een misdrijf wanneer een minderjarige tot dit gedrag wordt aangezet.

De bescherming van de minderjarige tot dit gekwalificeerde gedrag is niet echt prioritair want dan had de wetgever ook het eenmalig aanzetten (in plaats van het gewoonlijk aanzetten) strafbaar moeten stellen. De wetgever beoogt eerder de bescherming van de maatschappelijke rust, het vermijden van schandalen die de gezinsrust zouden verstoren.

In de eeuw na het invoeren van het Strafwetboek wordt het strafrechtelijk kader inzake ontucht en prostitutie sterk gewijzigd door een drietal wetten, die een reeks nieuwe misdrijven invoeren.

Rond de eeuwwisseling (19de/20ste eeuw) wordt op internationaal vlak de strijd aangeboden tegen de handel in blanke slavinnen. Dit resulteert in een internationale overeenkomst van 4 mei 1910 die in Parijs ondertekend wordt. De Verdragsluitende staten worden ertoe gehouden het ronselen, verleiden of vervreemden van een al dan niet instemmende minderjarige van het vrouwelijk geslacht met het oog op het plegen van ontucht en ten einde de driften van een derde te voldoen strafbaar te stellen, ook al hebben de verschillende handelingen van het misdrijf in onderscheiden landen plaatsgehad. Deze overeenkomst is van belang voor de ontwikkeling in het Belgisch strafrecht.

Wet van 26 mei 1914 ter bestrijding van de handel in vrouwen en meisjes

Art. 379 al. 1 Sw:

"Al wie een aanslag tegen de zeden heeft gepleegd, door tot ontucht, bederf of prostitutie van een minderjarige van de eene of de andere kunne, wiens staat van minderjarigheid hem bekend was, aan te hitsen, ze te bevorderen of te begunstigen ten einde eens anders driften te voldoen, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een tot vijf jaren en geldboete van honderd frank tot vijfduizend frank, indien de minderjarige meer dan den vollen leeftijd van zestien jaar heeft bereikt."

Art. 380 Sw:

"Al wie een aanslag tegen de zeden heeft gepleegd, door tot ontucht, bederf of prostitutie van een minderjarige van de eene of de andere kunne, wiens staat van minderjarigheid hij niet kende ten gevolge van zijn nalatigheid, aan te hitsen, ze te bevorderen of te begunstigen ten einde eens anders driften te voldoen, wordt gestraft met gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van vijftig frank tot duizend frank."

Art. 380bis Sw

"Al wie, ten einde eens anders driften te voldoen, door bedrog of geweld, bedreiging, misbruik van gezag of door welk ander dwangmiddel, eene meerderjarige vrouw of een meerderjarig meisje tot het plegen van ontucht heeft verronseld, verleid of vervreemd, wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaren en geldboete van honderd frank tot vijfduizend frank."

Art. 380ter SW:

"Al wie door dezelfde middelen een zelfs meerderjarige persoon, tegen haren wil in, zelfs op grond van aangegane schulden, in een huis van ontucht ophoudt, of een meerderjarige persoon dwingt tot het plegen van ontucht, wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaren en geldboete van honderd frank tot vijfduizend frank."

Duiding

Deze wet wijzigt het strafrechtelijk karakter inzake ontucht en prostitutie op drie vlakken. Voor de strafbaarheid van het aanhitsen, vergemakkelijken of begunstigen van een minderjarige wordt niet langer vereist dat de dader de feiten gewoonlijk pleegt. De omschrijving van dat gedrag wordt aangevuld met het begrip prostitutie. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een dader die weet dat het slachtoffer minderjarig is en een dader die door diens nalatigheid daarvan niet op de hoogte is.

Verder wordt het met dwang verronselen, verleiden of vervreemden van een meerderjarige vrouw als een misdrijf omschreven. Ook het met dwang ophouden van een meerderjarige vrouw in een huis van ontucht wordt strafbaar gesteld. Het houden van een dergelijk huis is niet strafbaar. Het tot prostitutie dwingen van een meerderjarige vrouw is ook strafbaar.

Wet van 26 mei 1924 op de repressie van de vrouwenhandel

Deze wet is vooral afgestemd op de bestrijding van kinderprostitutie.

Wet van 25 mei 1936 tot goedkeuring van de internationale overeenkomst, gesloten in Genève op 11 oktober 1933, tot bestrijding van de handel in meerderjarige vrouwen

Concreet verbinden de Verdragsluitende staten zich ertoe het ronselen, verleiden of vervreemden van een meerderjarige vrouw in één van de Verdragsluitende staten teneinde eens anders driften te voldoen en met het oog op het plegen van ontucht in een ander land strafbaar te stellen.

Deze bepaling wordt in de wet van 1936 opgenomen.

Art. 380*bis* al. 2 Sw:

"Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die, ten einde eens anders driften te voldoen, met het oog op het plegen van ontucht in een ander land, een meerderjarige vrouw of een meerderjarig meisje, zelfs met haar goedvinden, heeft verronseld, verleid of vervreemd."

De wetgeving van vóór 1948 is gebaseerd op een reglementaristisch standpunt. Prostitutie wordt geregeld via gemeentelijke verordeningen maar de gemeenten zijn niet verplicht regelingen uit te werken. Men gebruikt de gemeentelijke reglementering voor de volksgezondheid. Prostituees moeten zich verplicht inschrijven op lijsten van 'publieke vrouwen'. Ze worden onderworpen aan verplichte geneeskundige onderzoeken.

Wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie

Art. 380*bis* 1° Sw:

"Met gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar en met geldboete van 100 frank tot 5000 frank wordt gestraft:

1° Al wie, ten einde eens anders driften te voldoen, een meerderjarige persoon of, buiten de bij de twee vorige artikelen voorzien gevallen, een minderjarig persoon, zelfs met haar goedvinden tot het zich overgeven aan ontucht of prostitutie heeft geronseld, verleid of vervreemd."

Art. 380*bis* 2° Sw:

"Met gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar en met geldboete van 100 frank tot 5000 frank wordt gestraft:

2° Al wie een huis van ontucht of prostitutie heeft gehouden."

Art. 380*bis* 3° Sw:

"Met gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar en met geldboete van 100 frank tot 5000 frank wordt gestraft:

3° De souteneur

Souteneur is hij die, geheel of ten dele, leeft op kosten van een persoon wier prostitutie hij exploiteert."

Art. 380*bis* 4° Sw:

"Met gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar en met geldboete van 100 frank tot 5000 frank wordt gestraft:

4° Al wie, op enige andere wijze, eens anders ontucht of prostitutie gewoonlijk geëxploiteerd heeft."

Art. 380*ter* Sw:

"Al wie (...) een, zelfs meerderjarig persoon, tegen haar wil in, zelfs op grond van aangegane schulden, in een huis van ontucht of prostitutie ophoudt, of een meerderjarig

persoon dwingt tot het plegen van ontucht of prostitutie, wordt gestraft met gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar en met geldboete van 100 frank tot 5000 frank."

Art. 380^{quater} al. 1 Sw:

"Met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van 26 frank tot 500 frank wordt gestraft al wie, in een openbare plaats, door woorden, gebaren of tekens een persoon tot ontucht aanzet."

Art. 380^{quater} al. 2 Sw:

"Met gevangenisstraf van één maand tot één jaar en met geldboete van 100 frank tot 1000 frank wordt gestraft al wie, door welkdanig middel van ruchtbaarheid, zelfs indien de aard van zijn aanbod of zijn vraag onder bedekte bewoordingen verscholen is, kenbaar maakt dat hij zich aan prostitutie overlevert, de prostitutie van anderen begunstigt of wenst in betrekking te komen met een persoon die ontucht (prostitutie) pleegt."

Duiding

Deze wet tekent een nieuw strafrechtelijk kader inzake ontucht en prostitutie uit. De wet schaft de officiële regeling door lokale autoriteiten af (art. 96 van de Gemeentewet). Het abolitionisme wordt het wettelijk kader. Deze wet heeft twee doelstellingen, namelijk de bestrijding van de mensenhandel en souteneurschap. Het ene is onlosmakelijk verbonden met het andere volgens de wetgever. Het zich prostitueren is niet strafbaar. De exploitatie van prostitutie is wel strafbaar (uitbaten van huizen en souteneurschap). Elke vorm van vrouwenhandel wordt strafbaar gesteld door de invoeging van een algemene strafbaarstelling van het ronselen, het verleiden of vervreemden van een meerderjarige tot ontucht of prostitutie.

De afschaffing van de officiële reglementering van prostitutie wordt bepleit met volgende argumenten (cf. parlementaire documenten):

- het venerische gevaar is niet ingedijkt;
- het systeem wordt als immoreel, hypocriet en een moderne maatschappij onwaardig bestempeld. Door de officiële reglementering lijkt de staat zelf bij de prostitutie betrokken;
- het houdt een dubbele discriminatie in: het treft enkel vrouwen en vooral vrouwen uit de arbeidersklasse;
- België is één van de laatste Westerse landen met een officiële reglementering.

Prostitutie afschaffen gaat niet want het bestaat al eeuwen. Het moet wel tot een minimum herleid worden (cf. parlementaire documenten).

In 1867 wordt het gekwalificeerd gedrag omschreven als ontucht of bederf van de jeugd. Door de wetten van 1914, 1936 en 1948 wordt het gekwalificeerd gedrag meestal omschreven met de begrippen ontucht en prostitutie.

Deze begrippen worden niet gedefinieerd in de wetten van 1914 en 1936. Een voetnoot in de memorie van toelichting van de wet van 1948 omschrijft het begrip prostitutie als bezoldigde ontucht. Uit de rechtspraak blijkt dat het niet enkel gaat om geslachtsgemeenschap maar ook over onzedige aanrakingen die tegen betaling worden verricht. Er is ook sprake van prostitutie tussen vrouwen dan wel mannen onderling. Een financiële vergoeding voor de prostituee is niet noodzakelijk voor het bestaan van prostitutie. In geval van gedwongen prostitutie is het best mogelijk dat degene die het gekwalificeerde gedrag verricht, zelf geen financiële vergoeding ontvangt. Het is ook niet nodig dat de ontvanger (klant) zelf betaalt.

De betekenis van het begrip ontucht komt aan bod in de rechtsleer en de rechtspraak. Elke daad van prostitutie is ook een daad van ontucht. In een voetnoot bij de memorie van toelichting van de wet van 1948 wordt ontucht omschreven als elke daad van wellust of onzedelijkheid. Extramaritale handelingen worden als ontucht gekwalificeerd. De wet van 1914 beschermt zowel vrouwelijke als mannelijke minderjarigen. Ook meerderjarige vrouwen worden in 1914 beschermd. In 1936 wordt alleen het ronselen, verleiden of vervreemden van een vrouw voor het plegen van ontucht of prostitutie in het

buitenland strafbaar gesteld. In 1948 wordt bij alle misdrijven het gekwalificeerde gedrag van mannen en vrouwen in aanmerking genomen.

Het al dan niet gehuwd zijn van de persoon die het gekwalificeerde gedrag stelt, speelt geen rol voor de strafbaarheid van de feiten. Ook door het huwelijk ontvoogde minderjarigen worden beschermd.

De verboden handelingen zijn bijgevolg:

- het aanhitsen, bevorderen of begunstigen (1914, 1948)
- ronselen, verleiden of vervreemden (1914, 1936, 1948)
- houden van een huis van ontucht of prostitutie (1914, 1948)
- souteneurschap (1948)
- gewoonlijk op een andere wijze exploiteren (1948)
- door woorden, gebaren of tekens tot ontucht aanzetten (1948)
- met een publiciteitsmiddel tot ontucht of prostitutie aanzetten (1948)

De manier waarop de minderjarige bij het gekwalificeerde gedrag betrokken wordt, is niet relevant voor de strafbaarheid van de feiten. De toestemming van de minderjarige sluit het bestaan van het misdrijf niet uit. Het feit dat de dader de minderjarige tot het plegen van ontucht of prostitutie dwingt leidt niet tot een zwaardere straf.

De manier waarop het slachtoffer bij het gekwalificeerde gedrag betrokken wordt, speelt wel een rol in 1914 wanneer bepaalde handelingen met betrekking tot ontucht of prostitutie van een meerderjarige vrouw verboden worden. In 1936 sluit de toestemming van de meerderjarige vrouw de strafwaardigheid niet langer uit wanneer zij naar het buitenland verhandeld wordt. In 1948 gaat het om wie de betrokken meerderjarige heeft geronseld, verleid of vervreemd, voor wie een huis van prostitutie houdt, voor de souteneur.

De wijze waarop het slachtoffer bij het gekwalificeerde gedrag betrokken wordt, is vanaf 1948 niet relevant voor de strafbaarheid van de feiten voor het gekwalificeerde gedrag van minderjarigen en meerderjarigen.

Bij het moreel aspect speelt vooral de vraag of de handelingen strafbaar zijn wanneer ze gericht zijn op de seksualiteitsbeleving van een andere persoon dan de dader of ook wanneer de dader de eigen seksualiteitsbeleving ermee nastreeft. Het aanhitsen, bevorderen, begunstigen van het gekwalificeerde gedrag van een minderjarige en het ronselen, verleiden of vervreemden van een meerderjarige zijn enkel strafbaar wanneer de dader minstens ten dele de seksualiteitsbeleving van een derde nastreeft.

Het houden van een huis van ontucht of prostitutie, het souteneurschap, het gewoonlijk exploiteren van eens anders ontucht of prostitutie en het aanzetten tot het gekwalificeerde gedrag door middel van woorden, gebaren, tekens of met een publiciteitsmiddel zijn in principe zowel strafbaar wanneer de dader er de eigen seksualiteitsbeleving als die van een derde mee beoogt.

Prostitutie op zich is niet strafbaar. Dit fenomeen is immers niet uit te roeien (cf. parlementaire documenten). In de tweede helft van de 19de eeuw worden vrouwen of meisjes van lichte zeden niet als slachtoffers beschouwd. In het begin van de 20ste eeuw komt daar verandering in met de op internationaal vlak gevoerde strijd tegen de blanke slavinnenhandel. Prostituees worden steeds vaker als slachtoffers beschouwd. Het strafrechtelijk kader inzake prostitutie staat in de **jaren 1970-1980** niet ter discussie.

De discussies handelen wel over de betekenis van het begrip ontucht. Van de automatische kwalificatie van premaritale en extramaritale seksuele handelingen als ontucht wordt afgestapt. Aanvankelijk worden seksuele handelingen tussen meerderjarige personen van hetzelfde geslacht als ontucht gekwalificeerd maar nadien wordt dit item in de rechtspraak bekritiseerd. De absolute willekeur in de partnerkeuze, bijvoorbeeld groepsseks of partnerruil, wordt nog wel als ontucht beschouwd. Hetzelfde geldt voor voyeurisme en sadomasochisme.

In de **jaren 1990** voelt de wetgever de nood om het toepassingsgebied inzake prostitutie uit te breiden.

In 1993 is er een maatregel in de marge. De **wet van 9 maart 1993 ertoe strekkende de exploitatie van de huwelijksbureaus te regelen en te controleren**, voegt een strafbaarstelling in inzake reclame voor sekstoerisme.

Art. 380^{quater} al. 2 tweede zin Sw:

"Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die door enig publiciteitsmiddel aanzet, door de toespeling die er op wordt gemaakt, tot de seksuele uitbuiting van volwassenen of kinderen, of van een dergelijke publiciteit gebruik maakt in het kader van een aanbod van diensten."

Wet van 27 maart 1995 tot invoeging in het Strafwetboek van een art. 380^{quinquies} en tot opheffing van het art. 380^{quater}, tweede lid, van hetzelfde Wetboek

Art. 380^{quinquies} § 1 al. 1 Sw:

§ 1 "Met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar en met geldboete van tweehonderd frank tot tweeduizend frank wordt gestraft hij die op enigerlei wijze, direct of indirect, reclame maakt of doet maken, uitgeeft, verdeelt of verspreidt voor een aanbod van diensten van seksuele aard met een direct of indirect winstoogmerk, indien die reclame specifiek gericht is op minderjarigen of indien zij gewag maakt van diensten aangeboden door minderjarigen of door personen van wie wordt beweerd dat zij minderjarig zijn, zelfs indien hij zijn aanbod verheelt onder bedekte bewoordingen."

Art. 380^{quinquies} § 2 Sw:

§ 2 "Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van honderd frank tot duizend frank wordt gestraft hij die op enigerlei wijze, direct of indirect, reclame maakt of doet maken, uitgeeft, verdeelt of verspreidt voor een aanbod van diensten van seksuele aard met een direct of indirect winstoogmerk, die worden verleend bij wege van een ander telecommunicatiemiddel, zelfs indien hij zijn aanbod verheelt onder bedekte bewoordingen."

Art. 380^{quinquies} § 3 al. 1 Sw:

§ 3 "In de gevallen die niet zijn omschreven in de §§ 1 en 2, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van honderd frank tot duizend frank, hij die door enig reclamemiddel, zelfs indien hij de aard van zijn aanbod of zijn vraag verheelt onder bedekte bewoordingen, kenbaar maakt dat hij zich aan prostitutie overgeeft, de prostitutie van anderen vergemakkelijkt of wenst in betrekking te komen met iemand die zich aan ontucht overgeeft."

Art. 380^{quinquies} § 3 al. 2 Sw:

"Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die door enig reclamemiddel aanzet, door de toespeling die erop wordt gemaakt, tot de seksuele exploitatie van minderjarigen of meerderjarigen, of van zulke reclame gebruik maakt naar aanleiding van een aanbod van diensten."

Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie

Art. 379 al. 1 Sw:

"Hij die een aanslag tegen de zeden pleegt doordat hij, ten einde eens anders driften te voldoen, de ontucht, het bederf of de prostitutie van een minderjarige van het mannelijke of vrouwelijke geslacht opwekt, begunstigt of vergemakkelijkt, wordt gestraft met opsluiting en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftienduizend frank."

Art. 380bis § 1 1° en § 4 1° Sw:

"Met een gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftienduizend frank wordt gestraft:

1° hij die, ten einde eens anders driften te voldoen, een meerderjarige zelfs met zijn toestemming, aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie."

§ 4 "Met dwangarbeid van tien tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

1° hij die, ten einde eens anders driften te voldoen, rechtstreeks of via een tussenpersoon een minderjarige onder de zestien jaar zelfs met zijn toestemming, aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie."

Art. 380bis § 1 2° en § 4 2° Sw:

"Met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftienduizend frank wordt gestraft:

2° hij die een huis van ontucht of prostitutie houdt."

§ 4 "Met dwangarbeid van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

2° hij die, rechtstreeks of via een tussenpersoon, een huis van ontucht of prostitutie houdt waar minderjarigen prostitutie of ontucht plegen."

Art. 380bis § 1 3° en § 4 3° Sw:

§ 1 "Met gevangenisstraf van een jaar tot vijftien jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftienduizend frank wordt gestraft:

3° hij die kamers of enige andere ruimte verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt met het oog op prostitutie met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren."

§ 4 "Met dwangarbeid van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

3° hij die kamers of enige andere ruimte verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt van een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren."

Art. 380bis § 4° en § 4 4° Sw:

§ 1 "Met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftienduizend frank wordt gestraft:

4° hij die, op welke manier ook, eens anders ontucht of prostitutie (...) exploiteert."

§ 4 "Met dwangarbeid van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

4° hij die, op welke manier ook, de ontucht of prostitutie van een minderjarige onder zestien jaar exploiteert."

Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen **2001009048**

Art. 379 al. 1 Sw:

"Hij die een aanslag tegen de zeden pleegt doordat hij, ten einde eens anders driften te voldoen, de ontucht, het bederf of de prostitutie van een minderjarige van het mannelijke of vrouwelijke geslacht opwekt, begunstigt of vergemakkelijkt, wordt gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftienduizend frank."

Art. 380 § 1 1° en § 4 1° Sw:

§ 1 "Met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftienduizend frank wordt gestraft:

1° hij die, ten einde eens anders driften te voldoen, een meerderjarige zelfs met zijn toestemming aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie."

§ 4 "Met opsluitingen van tien tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

1° hij die, ten einde eens anders driften te voldoen, rechtstreeks of via een tussenpersoon, een minderjarige (...) zelfs met zijn toestemming, aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie."

Art. 380 § 1 2° en § 4 2° Sw:

§ 1 "Met gevangenisstraf van een tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftienduizend frank wordt gestraft:

2° hij die een huis van ontucht of prostitutie houdt."

§ 4 "Met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

2° hij die, rechtstreeks of via een tussenpersoon, een huis van ontucht of prostitutie houdt waar minderjarigen prostitutie of ontucht plegen."

Art. 380 § 1 3° en § 4 3° Sw:

§ 1 "Met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftwintigduizend frank wordt gestraft:

3° hij die kamers of enige andere ruimte verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt met het oog op prostitutie met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren."

§ 4 "Met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

3° hij die kamers of enige andere ruimte verkoopt, verhuurt of ter beschikking stelt van een minderjarige met het oog op ontucht of prostitutie met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren."

Art. 380 § 1 4° en § 4 4° Sw:

§ 1 "Met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot vijftwintigduizend frank wordt gestraft:

4° hij die, op welke manier ook, eens anders ontucht of prostitutie exploiteert."

§ 4 "Met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

4° hij die, op welke manier ook, de ontucht of prostitutie van een minderjarige ...exploiteert."

Art. 380 § 4 5° Sw:

§ 4 "Met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot honderdduizend frank wordt gestraft:

5° hij die door de overhandiging, het aanbod of de belofte van een materieel of financieel voordeel ontucht of prostitutie van een minderjarige heeft verkregen."

Art. 380 § 6 Sw:

§ 6 "Hij die ontucht of prostitutie van een minderjarige bijwoont, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot twee jaar en met geldboete van honderd frank tot tweeduizend frank."

Art. 380ter § 1 Sw:

§ 1 "Met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar en met geldboete van tweehonderd frank tot tweeduizend frank wordt gestraft hij die op enigerlei wijze, direct of indirect, reclame maakt of doet maken, uitgeeft, verdeelt of verspreidt voor een aanbod van diensten van seksuele aard (...), indien die reclame specifiek gericht is op minderjarigen of indien zij gewag maakt van diensten aangeboden door minderjarigen of door personen van wie wordt beweerd dat zij minderjarig zijn, zelfs indien hij zijn aanbod verheelt onder bedekte bewoordingen."

Art. 380ter § 2 Sw:

§ 2 "Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van honderd frank tot duizend frank wordt gestraft hij die op enigerlei wijze, direct of indirect, reclame maakt of doet maken, uitgeeft, verdeelt of verspreidt voor een aanbod van diensten van seksuele aard (...), die worden verleend bij wege van een of ander telecommunicatiemiddel, zelfs indien hij zijn aanbod verheelt onder bedekte bewoordingen."

Art. 380ter § 3 al. 1 Sw:

§ 3 "In de gevallen die niet zijn omschreven in de §§ 1 en 2, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van honderd frank tot duizend frank, hij die door enig reclamemiddel, zelfs indien hij de aard van zijn aanbod of zijn vraag verheelt onder bedekte bewoordingen, kenbaar maakt dat hij zich aan prostitutie overgeeft, de prostitutie van anderen vergemakkelijkt of wenst in betrekking te komen met iemand die zich aan ontucht overgeeft."

Art. 380ter § 3 al. 2 Sw:

"Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die door enig reclamemiddel aanzet, door de toespeling die erop wordt gemaakt, tot de seksuele exploitatie van minderjarigen of meerderjarigen, of van zulke reclame gebruik maakt naar aanleiding van een aanbod van diensten."

Duiding

De inhoud van het begrip prostitutie is niet gewijzigd. Prostitutie wordt nog altijd opgevat als een tegen betaling verkregen seksuele handeling waarbij fysiek contact tot stand wordt gebracht met de persoon die het gedrag verricht en die gericht is op de seksualiteitsbeleving van de persoon die het gedrag verkrijgt.

Op de betekenis van het begrip ontucht wordt in de nieuwe wetten niet ingegaan. Uit de rechtspraak en rechtsleer blijkt dat seksuele handelingen met een andere persoon dan de partner in diens bijzijn en met diens instemming als ontucht worden gekwalificeerd. Ook seksuele handelingen met meer dan twee personen; het uitvoeren van seksuele handelingen in het zicht van derden; sadomasochisme; bestialiteiten; urolagnie (plasseks) en coprofagie (eten van uitwerpselen) worden als ontuchtig beschouwd.

Verboden handelingen zijn:

- opwekken, begunstigen of vergemakkelijken (1995 mensenhandel; 2000)
- aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden (1995 mensenhandel; 2000)
- houden van een huis van ontucht of prostitutie (1995 mensenhandel; 2000)
- verkopen, verhuren of ter beschikking stellen van een ruimte (1995 mensenhandel; 2000)
- op enigerlei manier exploiteren (1995 mensenhandel; 2000)
- verkrijgen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige door overhandiging, het aanbod of de belofte van een materieel of financieel voordeel (2000)
- bijwonen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige (2000)
- reclame maken voor een aanbod van diensten van seksuele aard (1995 seksreclame; 2000)
- met een reclamemiddel tot ontucht of tot prostitutie aanzetten (1995 seksreclame; 2000)
- een reclamemiddel gebruiken waarin op seksuele exploitatie gezinspeeld wordt (1993; 1995 seksreclame; 2000)

Betrokkenheid van de minderjarige als slachtoffer: ook bij de nieuwe strafbaarstellingen inzake ontucht en prostitutie, met name het aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een minderjarige met het oog op diens ontucht of prostitutie, bij het houden van een huis van ontucht waar een minderjarige ontucht of prostitutie bedrijft, bij het verkopen, verhuren of ter beschikking stellen van een ruimte aan een minderjarige met het oog op diens ontucht of prostitutie en met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren, bij het op enige manier exploiteren van de ontucht of prostitutie van een minderjarige door de overhandiging, het aanbod of de belofte van een materieel of financieel voordeel en bij het bijwonen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige, sluit de toestemming van de minderjarige het bestaan van het misdrijf niet uit. Ook in deze gevallen leidt het feit dat de dader ten aanzien van de minderjarige dwang gebruikt niet tot een strafverzwaring.

Wat de betrokkenheid van de meerderjarige betreft: de toestemming van een meerderjarige met het gekwalificeerde gedrag sluit het bestaan van misdrijven met betrekking tot het gekwalificeerde gedrag van een meerderjarige niet uit, net zoals in 1948. Dit geldt dus voor het aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een meerderjarige met het oog op diens ontucht of prostitutie, voor het houden van een huis van ontucht, voor het verkopen, verhuren of ter beschikking stellen van een ruimte met het oog op prostitutie en met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren en voor het op enige manier exploiteren van eens anders ontucht of prostitutie. Voor de strafwaardigheid van deze feiten is het niet nodig dat de dader dwang gebruikt. Een strafverzwaring geldt wanneer de dader direct of indirect gebruik maakt van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige andere vorm van dwang of misbruik maakt van de bijzondere kwetsbare positie waarin een persoon verkeert ten gevolge van een onwettige of precare administratieve toestand of tengevolge van een zwangerschap, ziekte dan wel een lichamelijke of geestelijke gebrek of onvolwaardigheid.

Art. 380bis (1995) viseert niet enkel de uitbaters maar ook de personen die ogenschijnlijk niets met prostitutie te maken hebben.

Men heeft tezelfdertijd het begrip pooier uit het strafrecht gehaald. Het louter samenleven met een prostituee wordt niet langer beschouwd als een strafbaar feit omdat de prostituee recht heeft op een normaal affectief leven.

De categorie minderjarigen tussen 16 en 18 jaar wordt over het hoofd gezien. Het is vooral deze leeftijdsgroep die in de mensenhandel terechtkomt.

Inzake het morele aspect is er een bijzonder opzet vereist voor volgende handelingen: opwekken, begunstigen of vergemakkelijken van de ontucht of prostitutie van een minderjarige; het aanwerven, meenemen of wegbrengen van een persoon met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie; het bij zich houden.

Een algemeen opzet is vereist voor de handelingen: het houden van een huis van ontucht of prostitutie, het exploiteren van eens anders ontucht of prostitutie, het aanzetten tot ontucht of prostitutie met een publiciteitsmiddel, het verkrijgen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige door middel van de overhandiging, het aanbod of de belofte en de strafbaarstellingen inzake de seksreclame: de dader dient de feiten wetens willens te plegen.

Besluit

Vrouwenhandel en prostitutie worden in de discussies vaak over dezelfde kam geschoren. Anderzijds wordt er in discussies ook onderscheid gemaakt tussen gedwongen en vrijwillige prostitutie.

Gedwongen prostitutie is een aspect van de mensenhandel. De meeste slachtoffers van mensenhandel (vaak vrouwen) worden geëxploiteerd in de sector van de prostitutie. België pakt deze schending van de mensenrechten duidelijk aan via de wet van 13 april 1995 'houdende bepalingen tot bestrijding van mensenhandel en van kinderpornografie'. Deze wet voert een specifieke bestrijding en aanpak in van de uitbuiting van prostituees die het slachtoffer van mensenhandel zijn.

Wat de vrijwillige of ongedwongen prostitutie betreft - er zijn immers vrouwen en mannen die zonder enige dwang kiezen om prostituee of sekswerk(st)er te worden, - is het Belgisch beleid volgens sommigen veel minder duidelijk. Zoals reeds vermeld is prostitutie op zich niet strafbaar, de exploitatie ervan wel. In de praktijk is er een gedoogbeleid inzake de exploitatie. Er wordt niet systematisch opgetreden tegen souteneurs. Dit heeft als gevolg dat prostitutie zich afspeelt in een schemerzone. Het gevaar bestaat dat verschuivingen tussen vrijwillige prostitutie en mensenhandel minder gemakkelijk worden opgemerkt.

In de loop van de legislatuur 1999-2003 zijn een reeks wetsvoorstellen inzake prostitutie ingediend. We onderscheiden daarin twee strekkingen:

- voorstellen die de cliënt willen penaliseren
- voorstellen die de sociale en fiscale bescherming (wettelijk statuut) van de prostituee willen beteren

Bepalingen buiten het strafwetboek

Regentsbesluit van 7 mei 1949 waarbij een commissie wordt ingericht belast met de studie van het statuut van een vrouwelijke gerechtelijke politie evenals andere vraagstukken die verband houden met de toepassing van de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie

Artikel 1: "Een commissie wordt opgericht belast met de studie van het statuut van een vrouwelijke gerechtelijke politie evenals van de andere vraagstukken die verband houden met de toepassing van de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie."

Wet van 6 mei 1965 houdende goedkeuring van de Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens andere prostitutie, en het Slotprotocol, ondertekend op 21 maart 1950, te New York

Artikel 1: "De Partijen bij deze Overeenkomst komen overeen ieder persoon te straffen, die, ten einde eens anders driften te voldoen:

1. Een ander persoon, zelfs met zijn toestemming, aanwerft, meeneemt of wegbrengt met het oog op het plegen van prostitutie;
2. De prostitutie exploiteert van een ander persoon, zelfs met zijn toestemming."

Artikel 2: "De partijen bij deze Overeenkomst komen eveneens overeen ieder persoon te straffen die:

1. Een huis van prostitutie houdt, leidt of wetens financiert of daarin bijdraagt;
2. Een grond of een andere plaats geheel of gedeeltelijk huurt of wetens in huur geeft met het oog op eens anders prostitutie."

Ministerieel besluit van 20 september 1990 tot wedererkenning als tehuis voor zedelijke aanpassing van jonge vrouwen

Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van mensenhandel en van kinderpornografie

Artikel 77*bis* van de Vreemdelingenwet is van belang omdat het voor het eerst mensenhandel als dusdanig in het Strafwetboek strafbaar stelt. Dit artikel straft de persoon die ertoe bijdraagt dat een vreemdeling het Belgisch Grondgebied binnenkomt wanneer hij daarbij ten opzichte van de vreemdeling gebruik maakt van geweld, bedreigingen of enige andere vorm van dwang of wanneer hij misbruik maakt van de bijzondere kwetsbare positie waarin de vreemdeling verkeert ten gevolge van een onwettige of precaire administratieve toestand of ten gevolge van zwangerschap, ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek teneinde de betrokkene op te nemen in een mensenhandelnetwerk, ongeacht of het daarbij gaat om prostitutie of zwartwerk. Het probleem is dat de strafbaarstelling slechts betrekking heeft op een vreemdeling en niet op een Belgische burger.

Koninklijk besluit van 16 juni 1995 betreffende de opdracht en bevoegdheid van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding inzake de bestrijding van de internationale mensenhandel, alsook tot uitvoering van artikel 11, § 5 van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie

De Interministeriële Conferentie voor het Migrantenbeleid, waarvan het Centrum het secretariaat verzekert, bepaalt het beleid ter bestrijding van de internationale mensenhandel. Het Centrum wordt belast met de stimulering, coördinatie en opvolging van het beleid ter bestrijding van de internationale mensenhandel. Er wordt ook een Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de internationale mensenhandel opgericht.

Richtlijnen van 13 januari 1997 aan de Dienst Vreemdelingenzaken, parketten, politiediensten, inspectie van de sociale wetten en de sociale inspectie omtrent de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel

Koninklijk besluit van 4 februari 1999 houdende financiering van de noodhulp en van opvang verleend aan personen die voor een tijdelijke opvang doorgestuurd worden door het Onthaalcentrum 'Klein-Kasteeltje' en aan de slachtoffers van mensenhandel in 1999

1999022143

Gespecialiseerde organisaties die instaan voor de opvang van slachtoffers van mensenhandel krijgen daarvoor een bedrag uitgekeerd, mits voorlegging van de verantwoordingsstukken en uitgaven.

Het gaat om de Opvangcentra Payoke, Pag-Asa en Sürya.

Richtlijnen van de Minister van Justitie houdende het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel en kinderpornografie ("col. 12"), 31 mei 1999

<http://www.poldoc.be/dailydoc/document/col/1999/col9912n.pdf>

Koninklijk besluit van 13 maart 2001 houdende financiering van de noodhulp en van opvang verleend aan personen die voor een tijdelijke opvang doorgestuurd worden door het Onthaalcentrum "Klein Kasteeltje" en aan de slachtoffers van mensenhandel in 2001

2001022196

Gespecialiseerde organisaties die instaan voor de opvang van slachtoffers van mensenhandel krijgen daarvoor een bedrag uitgekeerd, mits voorlegging van de verantwoordingstukken en uitgaven.

Er bestaan ook nog een aantal randmaatregelen:

Regeling inzake de vordering tot staking van de activiteit, volgens welke de bevoegde minister een vordering tot staking kan instellen bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, wanneer overtredingen van sociale wetgeving zijn vastgesteld op plaatsen waar er een redelijk vermoeden bestaat van ontucht en prostitutie (klassiek geval van het personeel dat in bars is tewerkgesteld). Die vordering tot staking heeft vaak een grotere impact dan de strafrechtelijke veroordeling aangezien zij voor degene die de handel organiseert, een bron van inkomsten doet opdrogen.

Artikel 10ter van het Wetboek van Strafvordering maakt het mogelijk de Belg en de vreemdeling gevonden in België, die buiten het grondgebied België misdrijven heeft gepleegd te vervolgen. Het gaat in het bijzonder om de bestraffing van het sekstoerisme naar Thailand en andere Aziatische landen. Dit artikel handhaaft de dubbele strafbaarstelling. Dit wil zeggen dat om een vervolging te kunnen instellen het strafbaar feit ook in het land waar het gepleegd werd, strafbaar is. De verschillende wetgevingen stemmen niet altijd overeen.

Openbare zedenschennis

Wat dit thema betreft maakt men een onderscheid tussen de schennis van goede zeden door middel van teksten of afbeeldingen enerzijds en door handelingen anderzijds. In het eerste geval spreekt men van middellijke zedenschennis en in het tweede geval van onmiddellijke zedenschennis.

Belgisch Strafwetboek Hoofdstuk VII van Titel VII van Boek II van 1867

Art. 383 Sw:

"Alwie met de goede zeden strijdige liederen, vlugschriften of andere schriften, gedrukt of niet, beelden of prenten zal hebben ten toon gesteld, verkocht of uitgedeeld, zal verwezen worden tot eene gevangenzitting van acht dagen tot zes maanden en eene geldboet van zes en twintig tot vijfhonderd frank."

Art. 385 Sw:

"Alwie openbaarlijk de zeden zal hebben geschonden door bedrijven, welke de eerbaarheid kwetsen, zal gestraft worden met eene gevangenzitting van acht dagen tot één jaar en eene geldboet van zes en twintig tot vijfhonderd frank."

Duiding

Middellijke zedenschennis:

Sinds 1867 worden alle met de goede zeden strijdige teksten geïllustreerd. Het gaat om boeken, week- en maandbladen, brochures, pamfletten, teksten, alle soorten afbeeldingen (tekeningen, lithografieën, etsen, schilderijen, graffiti, foto's, affiches, platenhoezen, film-, televisie-, video- of internetbeelden), diskettes, cd-rom, cd-i met digitale informatie die in een tekst of afbeelding kan omgezet worden.

Het begrip strijdig met de goede zeden wordt niet gedefinieerd door de wetgever.

Met de strafbaarstelling van de middellijke zedenschennis wil men de verspreiding van immoraliteit onder de bevolking tegengaan.

In de strafbepaling wordt geen in hoofde van de dader vereist opzet bepaald. Meestal wordt enkel een algemeen opzet vereist. De dader dient dus het tentoonstellen, verkopen of verspreiden van met goede zeden strijdige teksten of afbeeldingen wetens en willens te plegen.

Onmiddellijke zedenschennis:

Het gaat over handelingen die de eerbaarheid kwetsen in het openbaar: het maken van een gebaar of het aannemen van een houding. Verbale daden vallen hier (nog) niet onder. Wat precies de aard is van de handelingen die de eerbaarheid kwetsen, wordt niet aangegeven.

De wetgever spreekt zich ook niet uit over het vereiste opzet. Gezien dit stilzwijgen, wordt er later in de rechtspraak en de rechtsleer een algemeen opzet vereist.

Het motief van de dader is voor de strafbaarheid niet relevant.

Wat de menselijke seksualiteitsbeleving betreft, deze dient zich in deze periode in alle beslotenheid af te spelen en hooguit tussen twee mensen. De productie of het bezit van met de goede zeden strijdige teksten of afbeeldingen (in alle beslotenheid) is niet strafbaar, het openbaar maken ervan dus wel. Dit past in de negentiende eeuwse mentaliteit die de bescherming van de samenleving tegen seksueel getinte schandalen beoogt. De rust van het gezin en de stabiliteit van de samenleving is van primordiaal belang.

In de eeuw na de invoering van het Strafwetboek wordt een nieuwe reeks misdrijven toegevoegd.

In 1905 stelt men de onmiddellijke auditieve zedenschennis strafbaar. In 1923 stelt de Wet abortieve en anticonceptionele informatie en middelen de middellijke zedenschennis strafbaar. Ook wordt in 1923 en 1926 het toepassingsgebied van het basismisdrijf inzake de middellijke zedenschennis, namelijk het tentoonstellen, verkopen of tentoonstellen van met de goede zeden strijdige teksten of afbeeldingen, uitgebreid: met de goede

zedes strijdige 'voorwerpen' wordt eraan toegevoegd, ook nog meer handelingen met betrekking tot dergelijke teksten, afbeeldingen of voorwerpen.

De Wet morele jeugdbescherming stelt in 1932 de middellijke zedenschennis met oneerbare afbeeldingen of voorwerpen strafbaar. Het toepassingsgebied van dit laatste misdrijf breidt nog uit in 1936 en in 1962.

Middellijke zedenschennis:

Er zijn drie groepen misdrijven:

- de met de goede zeden strijdige teksten, afbeeldingen of voorwerpen
- abortieve of anticonceptionele informatie of middelen
- oneerbare afbeeldingen of voorwerpen

Wet van 20 juni 1923 tot wijziging der artikelen 383 en 384 van het Strafwetboek en tot beteugeling der aanzetting tot vruchtafdrijving en der propaganda tot het voorkomen van zwangerschap

(= Wet abortieve en anticonceptionele informatie en middelen)

Wet van 14 juni 1926 tot wijziging van art. 1, lid 1 der wet van 20 juni 1923 en van art. 384 van het Strafwetboek

(= Wet uitbreiding middellijke zedenschennis)

Wet van 18 mei 1932 betreffende de morele bescherming van de jeugd

(= Wet morele jeugdbescherming 1932)

Wet van 31 maart 1936 tot wijziging van art. 386bis van het Wetboek van Strafrecht

(= Wet morele jeugdbescherming 1936)

Wet van 28 juli 1962 tot wijziging van de artikelen 382, derde lid, 386 en 386bis van het Strafwetboek en tot invoeging van een art. 386ter aan het Strafwetboek

(=Wet morele jeugdbescherming 1962)

Strijdig met de goede zeden

Wet abortieve en anticonceptionele informatie en middelen 1923

Art. 383 al. 3 Sw:

"Met dezelfde straffen worden gestraft:

Hij die liederen, schotschriften, geschriften, beelden of prenten, welke met de goede zeden strijdig zijn, vervaardigt, doet vervaardigen, doet invoeren, doet vervoeren, aan een vervoer- of een verspreidingsagent overhandigt, door eenig publiciteitsmiddel aankondigt om te worden verkocht of verspreid."

Wet uitbreiding middellijke zedenschennis 1926

Art. 383 al. 3 Sw:

"Met dezelfde straffen worden gestraft:

Hij die liederen, schotschriften, geschriften, beelden of prenten, welke met de goede zeden strijdig zijn, vervaardigt, in voorraad heeft, invoert of (...) doet invoeren, vervoert of doet vervoeren, aan een vervoer- of een verspreidingsagent overhandigt, door eenig publiciteitsmiddel aankondigt om te worden verkocht of verspreid."

Art. 383 al. 4 Sw:

"Met dezelfde straffen worden gestraft:

Hij die afbeeldingen of voorwerpen, die met de goede zeden strijdig zijn, uitstalt, verkoopt of verspreidt, ze voor den handel of tot verspreiding vervaardigt, of in voorraad heeft, invoert of doet invoeren, vervoert of doet vervoeren, aan een vervoer- of een verspreidingsagent overhandigt, door eenig publiciteitsmiddel aankondigt."

Duiding

Het begrip strijdig met de goede zeden wordt niet gedefinieerd. Uit de rechtspraak kan wel een definitie afgeleid worden: het feit dat de inhoud van een tekst, afbeelding of voorwerp van aard is om een seksueel getint schandaal te verwekken. Wat geacht wordt seksueel prikkelend te zijn, speelt in deze periode een grote rol in het oordeel over het met de goede zeden strijdige karakter.

Naakt zonder seksuele suggestie valt niet onder het begrip strijdig met de goede zeden, terwijl naakt met een seksuele suggestie er wel onder ressorteert en dit tot diep in de jaren 1960. Vanaf het eind van de jaren 1960 wordt voor het met de goede zeden strijdige karakter vereist dat een tekst, afbeelding of voorwerp uitsluitend gericht is op excessieve seksuele prikkeling of dat het gaat om een tegennatuurlijke seksualiteitsbeleving.

Abortieve of anticonceptionele informatie of middelen

Wet abortieve en anticonceptionele informatie en middelen 1923

Art. 383 al. 4, 5 en 6 Sw:

"Met dezelfde straffen wordt gestraft:

Hij die, hetzij door het uitstallen, het verkopen of het verspreiden van gedrukte of niet gedrukte geschriften, hetzij door elk ander publiciteitsmiddel, het gebruik van eenig middel tot verstoring van zwangerschap aanprijst, inlichtingen verstrekt omtrent de wijze waarop het wordt verkregen of gebruikt, of de personen, die het toepassen, doet kennen met het doel ze aan te bevelen.

Hij die artsenijstoffen of werktuigen, bijzonder bestemd tot verstoring van zwangerschap of als zoodanig bekendgemaakt, uitstalt, verkoopt, verspreidt, vervaardigt of doet vervaardigen, doet invoeren, doet vervoeren, aan een vervoer- of een verspreidingsagent overhandigt, door eenig publiciteitsmiddel aankondigt.

Hij die voorwerpen, bijzonder bestemd om zwangerschap te voorkomen, uitstalt of verspreidt ofwel reclame maakt om den verkoop daarvan te bevorderen."

Art. 383 al. 7 en 8 Sw:

"Met dezelfde straffen wordt gestraft:

Hij die, uit winstbejag, een ander mans driften voldoet door het uitstallen, verkopen of verspreiden van gedrukte of niet gedrukte stukken, waarin eenig middel tot voorkoming van zwangerschap wordt bekendgemaakt, door het aanprijzen van het gebruik daarvan of door het verstrekken van inlichtingen omtrent de wijze, waarop het wordt verkregen of gebruikt;

Hij die, met het oog op den handel of op de verspreiding, de bij het vorig lid bedoelde geschriften vervaardigt, doet vervaardigen, doet invoeren, doet vervoeren, aan een vervoer- of verspreidingsagent overhandigt, door eenig publiciteitsmiddel aankondigt."

Duiding

Inzake de abortieve informatie gaat het over het bestaan, het gebruik of de aanschaf van abortieve middelen of over personen die ze toepassen.

De abortieve middelen betreffen enkel geneesmiddelen of instrumenten die speciaal op het opwekken van een abortus gericht zijn.

Oneerbaar

Wet morele jeugdbescherming 1932

Art. 386*bis* al. 1 en 2 Sw:

"Wordt gestraft met een boete van zes en twintig tot vijfhonderd frank, al wie aan kinderen beneden zestien jaar oneerbare prenten, beelden of voorwerpen verkoopt of uitdeelt die van aard zijn hunne verbeelding te prikkelen.

Wordt met dezelfde straffen gestraft al wie in de nabijheid van een onderwijs- of opvoedingsgesticht, dat bezocht wordt door kinderen beneden zestien jaar, oneerbare prenten, beelden of voorwerpen, waardoor hunne verbeelding kan geprikkeld worden, openlijk ten toon stelt."

Wet morele jeugdbescherming 1936

Art. 386*bis* al. 1 Sw:

"Wordt gestraft met een boete van zes en twintig tot vijfhonderd frank, al wie aan kinderen beneden zestien jaar oneerbare prenten, beelden of voorwerpen, die van aard zijn hun verbeelding te prikkelen, verkoopt, uitdeelt, of dergelijke prenten, beelden of voorwerpen op den openbaren weg of langsheen dezen ten toon stelt.""

Wet morele jeugdbescherming 1962

Art. 386*bis* al. 1 Sw:

"Met gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaar en met geldboete van duizend frank tot vijfduizend frank wordt gestraft, hij die aan minderjarigen beneden achttien jaar oneerbare prenten, afbeeldingen of voorwerpen die hun verbeelding kunnen prikkelen, verkoopt of uitdeelt, of dergelijke prenten, afbeeldingen of voorwerpen op of aan de openbare weg tentoonstelt."

Duiding

Het begrip oneerbaar wordt nooit beschouwd als een synoniem van strijdig met de goede zeden. Het oneerbare is niet noodzakelijk aanstootgevend. Van belang is het element prikkeling van de verbeelding van de jongere.

Samengevat zijn de verboden handelingen:

- tentoonstellen, verkopen of verspreiden
- (doen) vervaardigen
- in voorraad hebben
- (doen) in- of vervoeren
- aan een vervoer- of een distributieagent overhandigen
- door enig publiciteitsmiddel bekend maken of reclame maken
- handelingen tussen particulieren

In 1932 is het tentoonstellen van oneerbare afbeeldingen of voorwerpen enkel strafbaar wanneer het in de buurt van een onderwijs- of opvoedingsinstelling gebeurt. In 1936 wordt het ruimtelijk toepassingsgebied uitgebreid: op of aan de openbare weg.

Inzake het morele aspect spreekt de wetgever zich niet uit over het opzet inzake de handelingen: tentoonstellen, verkopen of verspreiden. Stilzwijgen betekent bijgevolg dat een algemeen opzet vereist is. Op deze regel bestaat wel één uitzondering. Wanneer deze handelingen worden gepleegd met betrekking tot anticonceptionele informatie, dient de dader de feiten te plegen met een winstoogmerk en met het oogmerk eens anders driften te favoriseren. Hier is dus een bijzonder opzet vereist.

Een bijzonder opzet 'met het oog op de handel of de verspreiding' geldt ook voor de handelingen: vervaardigen, doen vervaardigen, in voorraad hebben, in- of vervoeren, aan een vervoer- of een distributieagent overhandigen of door enig publiciteitsmiddel aankondigen. Hier wordt steeds geëist dat de dader de handelingen pleegt met het oog op de handel of verspreiding. Bij reclame maken wordt vereist dat dader dit doet met het oog op de verkoop.

Onmiddellijke zedenschennis

In de eeuw na de invoering van het Strafwetboek is er een uitbreiding met de strafbaarstelling van de auditieve zedenschennis. Er zijn twee soorten onmiddellijke zedenschennis:

- het basismisdrijf (niet-auditieve handelingen)
- de auditieve zedenschennis

Handelingen die de eerbaarheid kwetsen

Aanvankelijk wordt elke onmiddellijke confrontatie met menselijk naakt zedenschennend geacht. Vanaf het einde van de jaren 1960 wordt verdedigd dat enkel menselijk naakt dat seksueel prikkelt of dat de seksuele geprikkeldheid van de dader veropenbaart, zedenschennend is. Naakt in de context van sport, recreatie, gezinsleven, theatervoorstellingen valt buiten het toepassingsgebied van de onmiddellijke zedenschennis.

Schunnigheden zingen, lezen, voordragen, ten gehore brengen of uiten

Wet van 29 januari 1905 tot aanvulling der artikelen 383 en 286 van het Strafwetboek

Art. 383 al. 2 Sw:

"Met dezelfde straffen wordt gestraft al wie, in de openbare vergaderingen of plaatsen bij paragraaf 2 van artikel 444 bedoeld, ontuchtige dingen zingt, leest, voordraagt, doet hooren of uitbrengt."

Duiding

Het moreel aspect wordt geconcipieerd vanuit de ingesteldheid van de dader ten aanzien van de veropenbaring van het gekwalificeerd gedrag. Voor de strafwaardigheid wordt niet vereist dat de dader de veropenbaring van het kwestieuze gedrag beoogt. Wanneer het gedrag wetens en willens gepleegd wordt op een plaats waar het risico op een veropenbaring steeds aanwezig wordt geacht, wordt daaruit afgeleid dat de dader het risico van een dergelijke veropenbaring aanvaardt. Dit geldt voor plaatsen die voor een publiek toegankelijk zijn, maar ook voor publiek toegankelijke plaatsen die van buitenaf zichtbaar zijn. Ook het gedrag dat gepleegd wordt op een niet voor een publiek toegankelijke noch van buitenaf zichtbare plaats zou strafwaardig zijn wanneer de dader niet alle maatregelen heeft getroffen die een redelijk en voorzichtig persoon zou treffen om een veropenbaring van het gedrag te voorkomen.

In deze periode wordt bevestigd dat de menselijke seksualiteitsbeleving zich dient af te spelen in verborgenheid. De opvatting heerst dat het opwekken van seksuele lust steeds min of meer gevaarlijk is. Ook komen uit de rechtsleer en rechtspraak kenmerken naar voor van wat men als een normale en gezonde seksualiteitsbeleving beschouwt. Het gaat in de eerste plaats om de heteroseksuele seksualiteitsbeleving en de gerichtheid op de voortplanting.

Wat het seksueel zelfbeschikkingsrecht betreft, heeft men als individu wel het recht om dergelijke teksten, afbeeldingen en voorwerpen te produceren, te bezitten en er kennis van te nemen, zolang men ze niet veropenbaart.

De nieuwe visie inzake de menselijke seksualiteitsbeleving uit zich in de **jaren 1970-1980** ook in wetgeving inzake de openbare schennis van goede zeden.

De strafbaarstellingen inzake de middellijke zedenschennis via anticonceptionele informatie of middelen wordt opgeheven. De rechtspraak neemt afstand van het criterium van de seksuele prikkling.

Anticonceptionele informatie en middelen

Wet van 9 juli 1973 tot opheffing van de laatste drie leden van artikel 383 van het Strafwetboek

De decriminalisering van anticonceptiva wordt een feit.

Strijdig met de goede zeden

Wat precies strijdig is met de goede zeden verandert door het nieuwe denken over de menselijke seksualiteitsbeleving.

Het criterium van de seksuele prikkeling wordt verlaten. Realistische afbeeldingen van expliciete uitingen van een normale seksualiteitsbeleving worden niet langer door de rechtsleer als zedenschennend beschouwd (middellijke zedenschennis).

Op het eind van de jaren 1980 volgt de rechtspraak. Deze aanvaardt dat niet elk seksueel prikkelend levend naakt als zedenschennend dient gekwalificeerd te worden (onmiddellijke zedenschennis).

Er komt een nieuw criterium in de plaats: de door de wet op het vlak van de openbare zedelijkheid beschermde waarden, zoals zij door het collectief bewustzijn van het ogenblik worden aangevoeld. Het collectief bewustzijn heeft volgens het Hof van Cassatie niets te maken met een numerieke meerderheid van de bevolking, wel met de seksualiteitsbeleving van een doorsneeburger. De invulling van het begrip collectief bewustzijn wijst op de erkenning van de lustfunctie van de normale seksualiteitsbeleving in deze periode. Wat de middellijke zedenschennis betreft, wordt wat afwijkt van het heteroseksuele karakter, van het genitaal-penetratieve, van de participatie van maximaal twee personen, als strijdig met de goede zeden beschouwd. Inzake de onmiddellijke zedenschennis aanvaardt men dat handelingen die heteroseksueel van aard zijn en gericht op mannelijk seksueel genot, bijvoorbeeld stripteasevoorstellingen en peepshows, de eerbaarheid niet langer kwetsen.

Er wordt verdedigd dat de seksuele handelingsbekwaamheid bij de middellijke zedenschennis op de leeftijdsgrens voor meerderjarigheid ligt.

In **1995** bindt de wetgever de strijd aan tegen de kinderpornografie. De wet mensenhandel en kinderpornografie voert een strafbaarstelling in tegen kinderpornografische afbeeldingen of voorwerpen. De wet strafrechtelijke bescherming van minderjarigen breidt het toepassingsgebied van dit misdrijf uit.

Strijdig met de goede zeden

Ook vandaag wordt het met de goede zeden strijdig karakter beoordeeld aan de hand van de wet inzake de openbare zedelijkheid beschermde waarden, zoals deze door het collectief bewustzijn wordt aangevoeld. Zo worden sadomasochistische en pedoseksuele handelingen, met geweld gepleegde seksuele handelingen, seksuele handelingen met dieren, seksuele handelingen met meer dan twee personen als strijdig met de goede zeden gekwalificeerd.

Kinderpornografie

Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie

(= Wet Mensenhandel en kinderpornografie 1995)

Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen

2001009048

(= Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen 2000)

Wet Mensenhandel en kinderpornografie 1995

Art. 383bis § 1 en 2 Sw:

§ 1 "Onverminderd de toepassing van de artikelen 379 en 380bis wordt hij die zinnebeelden, voorwerpen, films, foto's, dia's of andere beeld dragers die houdingen of seksuele handelingen met pornografisch karakter voorstellen waarbij minderjarigen beneden de zestien jaar betrokken zijn of worden voorgesteld, tentoonstelt, verkoopt, verhuurt, verspreidt of overhandigt, ze met het oog op de handel of de verspreiding vervaardigt of in voorraad heeft, invoert of doet invoeren, aan een vervoer- of distributieagent overhandigt, gestraft met opsluiting en met geldboete van vijfhonderd frank tot tienduizend frank.

§ 2 Hij die wetens de in § 1 bedoelde zinnebeelden, voorwerpen, films, foto's, dia's of andere beeld dragers bezit, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van honderd frank tot duizend frank."

Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen 2000

Art. 383bis § 1 en 2 Sw:

§ 1 "Onverminderd de toepassing van de artikelen 379 en 380 wordt hij die zinnebeelden, voorwerpen, films, foto's, dia's of andere beeld dragers die houdingen of seksuele handelingen met pornografisch karakter voorstellen waarbij minderjarigen (...) betrokken zijn of worden voorgesteld, tentoonstelt, verkoopt, verhuurt, verspreidt, uitzendt of overhandigt, ze met het oog op de handel of de verspreiding vervaardigt of in voorraad heeft, invoert of doet invoeren, aan een vervoer- of distributieagent overhandigt, gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot tienduizend frank.

§ 2 Hij die wetens de in § 1 bedoelde zinnebeelden, voorwerpen, films, foto's, dia's of andere beeld dragers bezit, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van honderd frank tot duizend frank."

Duiding

Nu worden alle kinderpornografische afbeeldingen en voorwerpen geïsoleerd. Seksuele handelingen kunnen omschreven worden als alle handelingen die onder het gekwalificeerd gedrag bij de misdrijven aanranding van de eerbaarheid of verkrachting ressorteren. De afbeeldingen of voorwerpen moeten gericht zijn op de seksuele prikkeling van diegene die er kennis van neemt. De meeste mensen die met kinderpornografie geconfronteerd worden, zullen daarbij geen seksuele prikkeling ervaren. Maar het aspect gericht zijn op een seksuele prikkeling kan wel bepaald worden via volgende vraag: wat als de voorgestelde jongeren vervangen worden door volwassenen, is er dan sprake van seksuele prikkeling? Als deze vraag affirmatief wordt beantwoord, is er sprake van kinderpornografie. Wanneer het pornografisch karakter ontbreekt, bijvoorbeeld didactische of pedagogische afbeeldingen, is dit geen kinderpornografie.

In 1995 is de leeftijdsgrens inzake kinderpornografie op zestien jaar gelegd. Deze leeftijdsgrens is dus het criterium om kinderpornografie van gewone pornografie te onderscheiden. Het misdrijf kinderpornografie bestaat ook wanneer de afgebeelde persoon die de volle leeftijd van achttien jaar heeft bereikt, op zo'n wijze wordt afgebeeld dat men haar of hem een jongere leeftijd zou geven.

De verboden handelingen zijn:

- Bestaande verboden handelingen:
Begripsomschrijving: tentoonstellen, verkopen, verspreiden, vervaardigen, in voorraad hebben, invoeren, doen invoeren, vervoeren, doen vervoeren, aan een vervoer- of distributieagent overhandigen, door enig publiciteitsmiddel bekendmaken.
Draagwijdte: bij kinderpornografie wordt het vervoeren noch het doen vervoeren uitdrukkelijk in de strafbaarstelling vermeld. Het louter bewuste bezit is strafbaar, dus is ook de bewuste vervoerder strafbaar.
- Verhuren: wordt enkel inzake kinderpornografie vermeld
- Overhandigen: wordt enkel inzake kinderpornografie vermeld
- Uitzenden: wordt enkel inzake kinderpornografie vermeld
- Bezit: inzake kinderpornografie, maar minder strenge straffen dan voor de producent of de heler.

Inzake de betrokkenheid van derden: er is geen openbaarheid in ruimtelijke zin vereist.

Voor de verboden handelingen tentoonstellen, verkopen, verhuren, verspreiden of overhandigen is slechts een algemeen opzet vereist. Dit geldt ook voor het bezit van kinderpornografie: daar wordt het aspect 'wetens' uitdrukkelijk vermeld.

Voor de strafbaarstelling van het vervaardigen, in voorraad hebben, invoeren of doen invoeren, vervoeren of doen vervoeren, aan een vervoer- of distributieagent overhandigen, door enig publiciteitsmiddel bekendmaken, is een bijzonder opzet vereist, namelijk dat de dader deze handelingen stelt met het oog op de handel of de verspreiding.

Overspel

In 1867 wordt overspel als een ernstig misdrijf beschouwd. De invloed van Codex 1810 is groot. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen overspel van een vrouw en overspel van een man. Medeplichtigheid aan overspel van een vrouw wordt in 1810 gecriminaliseerd, terwijl dat niet het geval is voor medeplichtigheid aan overspel van een man. In 1867 verlaagt de strafmaat voor medeplichtigheid aan overspel van een vrouw, terwijl die voor overspel van de man verhoogt. De medeplichtigheid aan overspel van de vrouw en aan overspel van de vrouw zelf wordt in 1867 zwaarder bestraft dan mannelijk overspel.

Belgisch Strafwetboek Hoofdstuk VIII van Titel VII van Boek II van 1867

Vrouwelijk overspel en medeplichtigheid

Art. 387 al. 1 Sw:

"De vrouw van overspel overtuigd zal verwezen worden tot eene gevangenzitting van drie maanden tot twee jaar."

Art. 388 al. Sw:

"De straf bij het voorgaande artikel bepaald, zal op den medeplichtige van de echtbreekster toegepast worden."

Duiding

Een vrouw die zich schuldig maakt aan overspel, wordt sneller en zwaarder bestraft dan een man. Een vrouw maakt zich schuldig aan overspel zodra zij een enkele daad van geslachtsgemeenschap met een andere man dan haar echtgenoot beleeft. Overspel van een man is pas strafbaar wanneer hij in de echtelijke woning met een bijzit een seksuele relatie heeft.

Men acht deze verschillende strafrechtelijke behandeling verantwoord omdat het overspel van een vrouw tot een groter sociaal kwaad kan leiden, met name kroostverwaarlozing.

Het begrip overspel voor een vrouw of haar medeplichtige wordt niet gedefinieerd. Er bestaat gewoonweg geen discussie over de betekenis van dit begrip. Het gaat om een voltrokken geslachtsgemeenschap tijdens een op het ogenblik van de feiten niet-ontbonden geldig huwelijk.

In hoofde van de daders is een algemeen opzet vereist. De gehuwde vrouw en haar medeplichtige dienen de overspelige geslachtsgemeenschap wetens en willens te plegen.

Mannelijk overspel en medeplichtigheid

Art. 389 al. 1 Sw:

"De man overtuigd van in het echtelijk huis eene bijzit te hebben onderhouden, zal verwezen worden tot eene gevangenzitting van ééne maand tot één jaar."

Duiding

Alleen wanneer een man zijn bijzit in de echtelijke woning onderhoudt, zijn de feiten overduidelijk. In alle andere omstandigheden is het overspel van de man te onzeker en te moeilijk te bewijzen (cf. parlementaire documenten). Een man wordt niet zozeer omwille van zijn ontrouw zelf bestraft, maar omdat hij de huiselijke haard, dus ook die van zijn echtgenote, heeft gekozen.

De medeplichtigheid aan mannelijk overspel is niet strafbaar. Een bijzit wordt immers beschouwd als beklagenswaardig, een door de man verleid slachtoffer.

Voor een man volstaat het loutere feit van geslachtsgemeenschap met een andere vrouw niet. Hij moet de bijzit ook in de echtelijke woning onderhouden. Het begrip onderhouden wijst niet op het materieel of financieel ondersteunen, maar wel op een onderhoudende wijze beleven van geslachtsgemeenschap met een andere vrouw die niet zijn echtgenote is. Een man die geslachtsbetrekkingen onderhoudt met één van de inwonende dienstbodes maakt zich ook schuldig aan het onderhouden van een bijzit in de echtelijke

woning. De man, die met zijn echtgenote samenwoont, maakt zich niet schuldig aan het onderhouden van een bijzit in de echtelijke woning wanneer hij regelmatig op een andere plaats met zijn bijzit een seksuele relatie onderhoudt. De uitdrukking echtelijke woning wordt geïnterpreteerd als de hoofdverblijfplaats van de gehuwde man, zelfs als zijn echtgenote daar niet (langer) woont.

In hoofde van de dader is een algemeen opzet vereist.

De verschillende modaliteiten van de strafbaarstellingen inzake overspel en het ontbreken van een strafbaarstelling ten aanzien van de bijzit van de gehuwde man, zijn het gevolg van de mate waarin ze beschouwd worden als een aanslag op het huwelijk als instelling en daardoor als een aanslag op het maatschappelijk leven zelf.

De geslachtsgemeenschap van een gehuwde vrouw met een andere man dan haar echtgenoot is dus een gevaarlijk maatschappelijk feit: het risico op kroostverwaarlozing wordt gezien als een bedreiging voor het huwelijk als instituut en voor het wettig gezin als hoeksteen van de maatschappij. De aan het overspel van een vrouw medeplichtige man is deelachtig aan dit sociaal gevaarlijk feit.

Tussen 1967 en 1973 zijn er geen wijzigingen aan het strafrechtelijk kader van overspel. In het begin van de 20ste eeuw wordt wel de draagwijdte van het begrip echtelijke woning uitgebreid tot elke verblijfplaats van de echtgenoot waar diens bijzit de rol van echtgenote inneemt. Een uitzondering op deze regel is het gedurende enkele uren gebruik maken van een hotelkamer.

Duiding

De ruimere interpretatie van het begrip echtelijke woning leidt niet tot de gelijkberechtiging van mannen en vrouwen in de context van overspel. De geslachtsgemeenschap van een vrouw met een andere man dan haar echtgenoot, blijft ook na een scheiding van tafel en bed als overspel strafbaar. Een man kan zich na scheiding van tafel en bed niet meer schuldig maken aan het onderhouden van een bijzit in de echtelijke woning omdat er na een scheiding van tafel en bed geen echtelijke woning meer is. Voor het overspel van een man blijft vereist dat hij méér dan een eenmalige of enkele toevallige geslachtsgemeenschappen beleeft met eenzelfde vrouw die niet zijn echtgenote is.

Uiteindelijk wordt het misdrijf overspel uit het strafrecht gelicht. De decriminalisering verloopt in twee fasen. In 1974 wordt het juridisch kader inzake overspel voor vrouwen en mannen gelijkgeschakeld. De medeplichtigheid aan het overspel van een vrouw wordt gedecriminaliseerd. In 1987 wordt het overspel van de echtgenoten zelf gedecriminaliseerd.

Gelijkschakeling overspel

Wet van 28 oktober 1974 tot wijziging van de artikelen 387, 388 en 389 van het Strafwetboek, van de artikelen 229 en 230 van het Burgerlijk Wetboek en van artikel 1269 van het Gerechtelijk Wetboek

(= Wet gelijkschakeling overspel 1974)

Art. 387 Sw:

"De echtgenoot die schuldig wordt bevonden aan overspel, wordt veroordeeld tot een geldboete van 26 frank tot 100 frank."

Duiding

Overspel wordt beschouwd als een sekseneutraal misdrijf. De straf voor deze nieuwe sekseneutrale versie is beduidend lager dan de straffen die vóór 1974 van toepassing zijn.

Decriminalisering overspel**Wet van 20 mei 1987 tot opheffing van de artikelen 372*bis* en 377, derde lid van het Strafwetboek*****Duiding***

De decriminalisering wordt logisch geacht in het licht van het gewijzigde maatschappelijk denken over overspel. Inbreuken op de huwelijksrouw behoren nu tot de persoonlijke levenssfeer.

Abortus

Er zijn verschillende redenen waarom koppels op het einde van de 19de eeuw middelen zoeken om hun kinderaantal drastisch te beperken. Het geheel van economische en maatschappelijke processen (Industriële revolutie) speelt alleszins een grote rol. Eeuwenlang is het gezin de voornaamste productie-eenheid. In dat type van arbeidsorganisatie kan de vrouw zich verzoenen met haar reproductieve taak. Maar het rollenpatroon davert op zijn grondvesten wanneer vrouwen hun intrede doen in fabrieken, mijnen en gemechaniseerde werkplaatsen. Alle politieke stromingen stellen nochtans de vrouw aan de haard als ideaal. De industrie heeft echter behoefte aan de vrouwelijke arbeidskrachten en vrouwen willen ook zelf loonarbeid. Zwangerschap wordt een probleem. De vrouw is tijdelijk werkonbekwaam en haar loon is onmisbaar. Buitenechtelijke zwangerschappen zijn bovendien een taboe. De contraceptie bestaat uit het condoom (hogere klassen), coïtus interruptus en onthouding. Waar de contraceptie tekortschiet, wordt ze aangevuld met abortus. Tot 1940 blijkt het de meest aangewende geboortebeperkende praktijk te zijn.

Hoewel abortus wettelijk verboden en strafbaar is, blijft het aantal veroordelingen opvallend laag. Sommige ongehuwde vrouwen uit de lagere sociale klassen geraken in een proces betrokken.

Strafwetboek van 1867

Abortus is een misdad in hoofde van diegene die ze uitvoert en een misdrijf in hoofde van de vrouw op wie abortus wordt uitgevoerd.

Duiding

Deze uitdrukkelijke strafbaarheid van zwangerschapsonderbreking is eerder gesteund op redenen van nataliteit dan op respect voor het leven. De Staat verwerft de controle over de reproductieve activiteiten van de vrouw.

In het interbellum voeren verschillende Europese landen een strafverlaging inzake abortus door. In België komt het tot een wetsverstrakking.

Wet van 20 juni 1923 tot wijziging der artikelen 383 en 384 van het Strafwetboek en tot beteugeling der aanzetting tot vruchtafdrijving en der propaganda tot het voorkomen van zwangerschap

Artikel 1: "Artikel 383 van het Strafwetboek wordt aangevuld als volgt:

Met dezelfde straffen wordt gestraft:

Lid 1-3:

Hij die, hetzij door het uitstellen, het verkopen of het verspreiden van gedrukte of niet gedrukte geschriften, hetzij door elk ander publiciteitsmiddel, het gebruik van enig middel tot verstoring van zwangerschap aanprijst, inlichtingen verstrekt omtrent de wijze waarop het wordt verkregen of gebruikt, of de personen, die het toepassen, doet kennen met het doel ze aan te bevelen;

Hij die artsenijstoffen of werktuigen, bijzonder bestemd tot verstoring van zwangerschap of als zodanig bekendgemaakt, uitstalt, verkoopt, verspreidt, vervaardigt of doet vervaardigen, doet invoeren, doet vervoeren, aan een vervoer- of een verspreidingsagent overhandigt, door enig publiciteitsmiddel aankondigt;

Hij die voorwerpen, bijzonder bestemd om zwangerschap te voorkomen, uitstalt of verspreidt ofwel reclame maakt om de verkoop te bevorderen."

Duiding

Deze wet verbiedt het aanzetten tot een vruchtafdrijving en de propaganda voor voorbehoedsmiddelen. Ook het maken van beelden of prenten, geschriften, liederen die in strijd zijn met de goede zeden, is verboden evenals de reclame voor de verspreiding ervan.

(zie ook: hoofdstuk Openbare zedenschennis)

Vanaf de jaren 1960 worden wetsvoorstellen ingediend tot afschaffing van de strafwetboekartikels met betrekking tot voorkoming van zwangerschap. Vanaf de jaren 1970 voeren vrouwenbewegingen en de CGSO strijd voor de legalisering van abortus. Vanaf de jaren 1980 zijn een aantal abortuscentra actief in België. In 1973 worden de voorbehoedsmiddelen gelegaliseerd, in 1990 abortus. Een strijd die meer dan een eeuw heeft aangesleept, wordt hiermee afgesloten.

Wet van 9 juli 1973 tot opheffing van de laatste drie leden van artikel 383 van het Strafwetboek

De decriminalisering van anticonceptiva wordt een feit.

Wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking tot wijziging van de artikelen 348, 350, 351 en 352 van het Strafwetboek en tot opheffing van artikel 353 van hetzelfde Wetboek

Artikel 1:

"Artikel 348 van het Strafwetboek wordt vervangen als volgt:

Artikel 348. Hij die, al dan niet geneesheer, door enig middel opzettelijk vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt gestraft met opsluiting. Indien de gebruikte middelen hun uitwerking hebben gemist, vindt artikel 52 toepassing."

Artikel 2:

"Artikel 350 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt:

Artikel 350: Hij die door spijzen, dranken, artsenijen of door enig ander middel vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot geldboete van honderd frank tot vijfhonderd frank.

Er is evenwel geen misdrijf wanneer de zwangere vrouw die door haar toestand in een noodsituatie verkeert, een geneesheer verzoekt haar zwangerschap af te breken en indien de zwangerschapsafbreking uitgevoerd wordt onder de volgende voorwaarden:

- 1° a) de zwangerschapsafbreking moet plaatsvinden vóór het einde van de twaalfde week na de bevruchting;
- b) de zwangerschapsafbreking moet onder medisch verantwoorde omstandigheden door een geneesheer worden verricht in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden die de zwangere vrouw opvangt en haar omstandig inlicht inzonderheid over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet en decreet gewaarborgd aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, alsook over de mogelijkheden om het kind dat geboren zal worden te laten adopteren; en die, op verzoek van de geneesheer of van de vrouw, haar hulp en raad geeft over de middelen waarop zij een beroep zal kunnen doen voor de oplossing van de psychologische en maatschappelijke problemen welke door haar toestand zijn ontstaan.
- 2° De geneesheer tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken, moet:
 - a) de vrouw inlichten over de onmiddellijke of toekomstige medische risico's waaraan zij zich blootstelt door het afbreken van de zwangerschap;
 - b) de verschillende opvangmogelijkheden voor het kind dat geboren zal worden in herinnering brengen en, in voorkomend geval, een beroep doen op het personeel van de dienst bedoeld in het 1°, b), van dit artikel om de daar bepaalde hulp en raad te geven;
 - c) zich vergewissen van de vaste wil van de vrouw om haar zwangerschap te laten afbreken. De appreciatie van de geneesheer over de vaste wil en de noodsituatie van de zwangere vrouw, op basis waarvan hij aanvaardt de ingreep uit te voeren, kan niet meer worden aangevochten indien is voldaan aan de in dit artikel bepaalde voorwaarden.
- 3° De geneesheer kan de zwangerschapsafbreking niet eerder verrichten dan zes dagen na de eerste raadpleging en nadat de vrouw, de dag van de ingreep, schriftelijk te kennen heeft gegeven dat ze vastbesloten is de ingreep te ondergaan.

Deze verklaring moet bij het medisch dossier worden gevoegd.

4° Na de termijn van twaalf weken kan de zwangerschap onder de voorwaarden bepaald onder het 1°, b), het 2° en het 3° slechts worden afgebroken, indien het voltooiën van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van de vrouw of indien vaststaat dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een uiterst zware kwaal die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose. In dat geval moet de geneesheer tot wie de vrouw zich heeft gewend, de medewerking vragen van een tweede geneesheer, wiens advies bij het dossier moet worden gevoegd.

5° De geneesheer of een andere bevoegde persoon van de instelling voor gezondheidszorg waar de ingreep is verricht, moet aan de vrouw de nodige voorlichting verstrekken inzake contraceptiva.

6° Geen geneesheer, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het paramedisch personeel kan gedwongen worden medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking.

De geneesheer die weigert een dergelijke ingreep te verrichten, is gehouden de vrouw bij haar eerste bezoek in kennis te stellen van zijn weigering."

Artikel 3:

"Artikel 351 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door:

Artikel 351. De vrouw die opzettelijk een vruchtafdrijving laat verrichten buiten de voorwaarden gesteld in artikel 350, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig tot tweehonderd frank."

Artikel 4:

"Artikel 352 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt:

Artikel 352. Wanneer de middelen, gebruikt met het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken, de dood tot gevolg hebben, wordt hij die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting, indien de vrouw daarin weliswaar heeft toegestemd doch de ingreep werd verricht buiten de voorwaarden gesteld in artikel 350, en tot dwangarbeid van tien jaar tot vijftien jaar, indien zij daar niet in heeft toegestemd."

Artikel 5.

"Artikel 353 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

Duiding

Deze wet maakt een einde aan de absolute strafbaarheid van abortus die in het Strafwetboek was ingeschreven in 1867. Het principe van de strafbaarheid wordt behouden maar mits vervulling van een aantal voorwaarden is depenalisering mogelijk.

Deze voorwaarden betreffen:

- vaste wil en toestemming: de vrouw moet de vaste wil om tot abortus arte provocaties over te gaan de dag van de ingreep schriftelijk bevestigen;
- noodsituatie: de vrouw oordeelt soeverein over wat door haar als houdbaar of onhoudbaar wordt ervaren; een arts moet oordelen over de noodsituatie;
- informatieverstrekking: aan de instelling waar de abortus wordt uitgevoerd, moet een voorlichtingsdienst verbonden zijn. De arts die de abortus uitvoert, moet de zwangere vrouw inlichten over de risico's die inherent zijn aan de abortus. De arts moet ook diverse opvangmogelijkheden in herinnering brengen die er voor het kind bestaan indien de zwangerschap toch wordt uitgedragen. De arts moet de vrouw ook voorlichting geven over anticonceptie;
- wettelijke tijdslimiet: de abortus moet uitgevoerd worden voor het einde van de 12de week na de bevruchting (in medische termen: 14de week amenorroe = de eerste dag van de laatste menstruatie). Er moet een bedenktijd zijn van minstens 6 dagen tussen het eerste besluit en de ingreep zelf, de vrouw moet schriftelijk instemmen;
- bepalingen inzake de instelling en de uitvoering: de abortus moet onder medisch verantwoorde omstandigheden worden uitgevoerd (wat die precies inhouden wordt niet vermeld); de abortus moet gebeuren in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden (wetgever bedoelt hier ziekenhuizen en abortuscentra); de abortus moet door een arts worden uitgevoerd: niemand van het medische personeel kan worden gedwongen om aan de uitvoering van een abortus

- mee te werken. Een arts die weigert een abortus uit te voeren moet de vrouw bij haar eerste bezoek hiervan op de hoogte brengen;
- wettelijke toegestane uitzondering op de tijdslimiet: na de periode van 12 weken is abortus evenmin strafbaar indien de zwangerschap ernstige risico's inhoudt voor de zwangere vrouw; het embryo/de foetus aan een uiterst zware en ongeneeslijke ziekte lijdt. In die gevallen is het advies van een tweede arts verplicht.

In vergelijking met andere landen van de Europese Unie is deze wet van vrij recente datum. Deze wet kunnen we beschouwen als de bekroning van een strijd die dertig jaar voordien begon. Ontelbaar veel individuen, (vrouwen)groeperingen, politici speelden een rol in de moeizame totstandkoming van de abortuswet. De wetgeving voordien die abortus strafbaar stelt, sluit nog aan bij de kerkelijke visie op voortplanting en seksualiteit en de natalistische politiek van de overheid. Toch worden er vóór de abortuswet van 1990 abortussen uitgevoerd. Niet zelden brengen de illegaal of op zichzelf uitgevoerde abortussen ernstige schade toe aan vrouwen. Het is deze situatie die van abortus een medisch en een sociaal probleem van volksgezondheid maakt en de roep naar liberalisering later versterkt. Vanaf de jaren 1960 trekken Belgische vrouwen naar Groot-Brittannië waar abortus dan gedeeltelijk gedepenaliseerd is. Later gaan ze vooral naar Nederland en Frankrijk.

De vrouwenbeweging die echter niet onverdeeld tegenover de abortuskwestie staat, laat haar stem in het abortusdebat vooral in de jaren 1970 horen. Dank zij de vele protestacties, petitie's, ludieke acties van vrouwen en hun massale opkomst tijdens betogingen, wordt abortus een publiek thema. Telkens opnieuw zorgen zij ervoor dat abortus terug op de politieke agenda wordt geplaatst. Sedert het begin van de jaren 1980 nemen de politici als het ware de fakkel van de feministen over. De abortuswet van 3 april 1990 is het resultaat van een moeizaam proces van politieke onderhandelingen en overeenkomsten (er worden tientallen voorstellen geformuleerd) en de grote kloof tussen praktijk en wet (jaarlijks vonden zo'n 12.000 tot 15.000 abortussen plaats in de illegaal opererende abortuscentra). Er is dus flink wat bochtenwerk en zelfs een 'mini-koningskwestie' nodig geweest vooraleer de wet uiteindelijk op 5 april 1990 in het Staatsblad verschijnt.

In het kader van een genderbenadering vestigen we de aandacht op volgende aspecten:

- Het specifieke (de zwangerschapsafbreking) wordt als ondergeschikt gesteld aan de universele abstracte visie van de staat op procreatie (het onderbreken ervan wordt gedeeltelijk strafbaar gesteld). Het specifieke wordt als dusdanig niet ingeschreven in de wet zelf.
- Er is sprake van een contradictie⁵ die schuilt in de houding van de staat om enerzijds de vrouwen te constitueren en anderzijds hun specifieke problemen te beschouwen als privé en als een individuele keuze. Deze wet garandeert enerzijds de zelfbeschikking van de vrouw maar legt anderzijds dan weer restricties op (beperkte termijn, verplichte advisering inzake anticonceptie, verplichte informatie over alternatieve mogelijkheden, de noodsituatie als legitimatiegrond). Door de gedeeltelijke depenalisering oefent de staat nog altijd controle uit over de reproductieve activiteiten van de vrouw. Het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw wordt min of meer aan banden gelegd. De vaste wil en de noodsituatie van de zwangere vrouw moet steeds door een arts gewikt en gewogen worden. De wet ontvoegt vrouwen dus wel van familieleden maar plaatst haar onder voogdij van de medici.
- De wetgever geeft geen omschrijving van de noodsituatie. Dit kan erop wijzen dat de wetgever oog heeft voor verschillen tussen vrouwen onderling. De noodsituatie kan immers verschillend zijn van vrouw tot vrouw, waardoor een precieze en objectieve omschrijving niet mogelijk is.

Wet van 13 augustus 1990 houdende oprichting van een commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking,

⁵ Yuval-Davies, N. and Anthias, F., *Women-Nation-State*, London, Macmillan, 1989.

tot wijziging van de artikelen 348, 350, 351 en 352 van het Strafwetboek en tot opheffing van artikel 353 van hetzelfde Wetboek.

Om de toepassing van de abortuswet op te volgen wordt een commissie opgericht die tweejaarlijks een rapport moet opstellen en voorleggen aan het parlement. De commissie telt acht artsen, vier juristen en vier personen die vertrouwd zijn met de opvang en begeleiding van vrouwen die om een abortus vragen, in totaal zestien leden waarvan ten minste negen vrouwen.

Bij elke abortus moet de arts binnen de vier maanden een formulier invullen en aan de commissie bezorgen. Het formulier bevat de personalia van de vrouw, de noodsituatie, de vermelding van het ernstig gevaar voor de gezondheid van de vrouw en/of de uiterst zware kwaal waaraan het kind zou lijden indien het geboren wordt (na de termijn van 12 weken), het gebruik van voorbehoedmiddelen door de vrouw en de oorzaak van het falen, vragen naar de methode van abortus en de mogelijke verwickelingen. De Commissie garandeert strikte anonimiteit voor de behandeling van de gegevens.

Duiding

Er worden geen vragen gesteld naar de socio-economische achtergrond van de vrouw. Via deze evaluatiecommissie kan men spreken van een gecoördineerd beleid inzake de registratie van het aantal abortussen in België. Via deze commissie oefent de staat een bijkomende controle uit op de zwangerschapsonderbreking.

Bepalingen buiten het strafwetboek

Koninklijk besluit van 17 april 1970

De centra voor gezinsplanning worden erkend en gesubsidieerd door de overheid.

Koninklijk besluit van 11 januari 1974 houdende de regeling van toekenning van subsidies in verband met de voorlichtingscampagne inzake anticonceptie

De minister van Volksgezondheid, Leefmilieu en Gezin kan aan erkende sociale organisaties voor gezinsopleiding (K.B. van 15 juli 1959 houdende regeling van de toekenning van toelagen voor de cursussen, voordrachten en studiedagen die de opleiding tot het gezinsleven kunnen bevorderen en de ontplooiing van het gezinsleven kunnen ten goede komen) subsidies toekennen met het oog op de voorlichtingscampagnes inzake de anticonceptie. De voorlichtingscampagnes betreffen opleidingscursussen ten behoeve van voordrachtgevers en animatoren, voorlichtingsbijeenkomsten, informatieve publicaties.

Fysiek en psychisch geweld

Partnergeweld (fysiek geweld)

Wet van 24 november 1997 strekkende om het geweld tegen partners tegen te gaan

1998009048

Aan artikel 410 van het Strafwetboek is een alinea toegevoegd:

"Hetzelfde geldt ook ingeval de schuldige de misdaad of het wanbedrijf heeft gepleegd tegen zijn echtgenoot of de persoon met wie hij samenleeft of samengeleefd heeft en een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft of gehad heeft."

Duiding

De minimumstraf is verdubbeld voor gevangenisstraf en verhoogd met twee jaar in geval van criminele straf wanneer "in de gevallen omschreven in de artikelen 398 tot 405 (...) de schuldige de misdaad of het wanbedrijf heeft gepleegd tegen zijn echtgenoot of de persoon met wie hij samenleeft of samengeleefd heeft en een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft of gehad heeft".

Deze verzwarende omstandigheid slaat enkel op de strafbare feiten bedoeld in de artikelen 398 tot 405.

Het gaat over volgende strafbare feiten, die vallen onder de titel opzettelijk doden, niet doodslag genoemd, en opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel:

Het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel

De term letsel is een generieke term en omvat slagen en verwondingen (art. 398, 399, 400, 401 en 410 Sw), het toedienen van stoffen zonder het oogmerk te doden (402 tot 405 en 410 Sw) en het onthouden van voedsel of verzorging (art. 401bis en 410 Sw)

➤ Opzettelijke slagen en verwondingen

Inzake het materieel element:

De wetgever geeft geen definitie van de begrippen slagen en verwondingen. Volgens de rechtsleer en de jurisprudentie gaat slagen over fysieke geweldplegingen die geen sporen nalaten in tegenstelling tot de verwondingen. Het begrip verwonding betekent elk uitwendig of inwendig letsel, hoe klein ook, toegebracht aan het menselijk lichaam door de uitwendige tussenkomst van een mechanisch of chemisch middel. Er wordt dus geen rekening gehouden met psychische verwondingen behalve als ze gevolgen hebben op de fysieke werking van het menselijke lichaam.

Het fysieke letsel moet gekenmerkt zijn door een materieel spoor. Gewone morele beledigingen vallen hier niet onder.

Wat betreft het moreel aspect:

Art. 392 stelt: "Opzettelijk worden genoemd het doden en het toebrengen van letsels met het oogmerk om een bepaald persoon of een persoon die zal worden aangetroffen of ontmoet, aan te randen, ook al was dit oogmerk afhankelijk van enige omstandigheid of van enige voorwaarde en zelfs al heeft de dader zich vergist omtrent de persoon die het slachtoffer van de aanranding is geworden".

Het gaat over een algemeen opzet dat erin bestaat een aanslag te plegen op de integriteit van een persoon. Het is niet nodig dat de dader gehandeld heeft met een meer specifieke bedoeling, namelijk om schade te berokkenen aan het slachtoffer.

De beweegreden van de dader heeft weinig belang. Het feit of hij al dan niet schade heeft willen toebrengen, die voortvloeit uit zijn daad, doet niet ter zake.

Inzake straffen en verzwarende omstandigheden:

Het basisartikel 398 Sw bepaalt een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en een geldboete van zesentwintig frank tot honderd frank of een van die straffen alleen.

De artikelen 399 Sw en volgende bevatten diverse verzwarende omstandigheden.

De straf wordt verzwaard:

- in geval van voorbedachten rade;
- wanneer de slagen of verwondingen een ziekte of een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid hebben veroorzaakt;
- wanneer de slagen of verwondingen een ongeneeslijk lijkende ziekte, een blijvende ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid, het volledig verlies van het gebruik van een orgaan of een zware verminking hebben veroorzaakt;
- wanneer de slagen of verwondingen, opzettelijk toegebracht maar zonder het oogmerk te doden, toch de dood hebben veroorzaakt.

➤ Onthouden van voedsel

Artikel 410*bis* Sw:

"Met de straffe bepaald bij de artikelen 398 en 401 en volgens de onderscheidingen aldaar gemaakt, wordt gestraft hij die een kind beneden de leeftijd van zestien jaar of een persoon die uit hoofde van zijn lichaams- of geestestoestand niet bij machte is om in zijn onderhoud te voorzien (...) opzettelijk voedsel of verzorging onthoudt, zodanig dat zijn gezondheid in gevaar wordt gebracht.

Het opzettelijk onthouden van voedsel of verzorging moet een gevaar voor de gezondheid hebben meegebracht".

Artikel 401*bis* Sw is opgeheven door de wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen. Dit strafbaar feit is overgebracht naar een hoofdstuk dat handelt over de aanslagen op minderjarigen, handelingsonbekwamen en het gezin.

De verzwarende omstandigheid, ingevoerd door de wet van 24 november 1997, is dus niet meer van toepassing op het onthouden van voedsel of verzorging.

➤ Vergiftiging

Artikel 402 Sw en volgende over vergiftiging:

"Met gevangenisstraf van drie maanden tot vijf jaar en met geldboete van vijftig tot vijfhonderd frank wordt gestraft hij die bij een ander een ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid veroorzaakt door hem, opzettelijk maar zonder het oogmerk om te doden, stoffen toe te dienen die de dood kunnen teweegbrengen, of stoffen die, al zijn zij niet van die aard dat zij de dood teweegbrengen, toch de gezondheid zwaar kunnen schaden".

Verzwarende omstandigheid voortvloeiend uit de partnerrelatie

De wet van 24 november 1997 voert een nieuwe verzwarende omstandigheid in, voortvloeiend uit de partnerrelatie.

Artikel 2 van deze wet vult artikel 410 Sw aan door een strafverzwaring te voorzien wanneer de schuldige de misdaad of het wanbedrijf heeft gepleegd tegen zijn echtgenoot of de persoon met wie hij samenleeft of samengeleefd heeft en een duurzame affectieve relatie heeft of gehad heeft.

Het betreft het geweld dat zowel tegen vrouwen als tegen mannen wordt gepleegd, met het doel te komen tot een strikte gelijkheid in de behandeling van mannen en vrouwen. Het geweld tussen holebi's wordt ook in aanmerking genomen. Het geweld tussen occasionele partners valt buiten het toepassingsgebied. Deze bepaling is wel van toepassing wanneer slagen en verwondingen worden toegebracht na een scheiding.

Verschoningsgrond als gevolg van overspel

Het Strafwetboek voorziet situaties waarin doodslag en slagen en verwondingen verschoonbaar zijn en dus een strafvermindering wettigen (art. 414 Sw).

Tot aan de wet van 24 november 1997 werden doodslag en opzettelijke verwondingen door een van de echtgenoten begaan, ook verschoond bij ontdekking van overspel op heterdaad. Deze bepaling is opgeheven door artikel 3 van de wet van 1997.

Bepalingen die buiten het Strafwetboek vallen:

Een aantal artikelen van de wet van 24 november 1997 betreffen specifieke procedurekwesties.

De artikelen 4 en 5 van de wet wijzigen de artikels 49 en 49 van het Wetboek van Strafvordering (Sv.). Artikel 6 wijzigt artikel 1 van de wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende dewelke geen opsporing ten huize of huiszoeking mag worden verricht.

Artikel 46 Sv: breidt de bevoegdheden toegekend aan de procureur des Konings uit. Deze wijziging heeft voornamelijk tot doel de gerechtelijke instanties in staat te stellen enerzijds de woning te doorzoeken waarin de misdaad of het wanbedrijf is gepleegd en anderzijds de vermoedelijke dader te arresteren.

Artikel 49 Sv: is gewijzigd om de bevoegdheden toegekend aan de hulpofficieren van de gerechtelijke politie bij ontdekking op heterdaad uit te breiden. Zo kunnen ze overgaan tot arrestatie van de persoon tegen wie er ernstige aanwijzingen bestaan zonder dat hij op heterdaad betrapt is.

Deze wijzigingen zijn vooral bedoeld om het mogelijk te maken om de agressor fysiek te verwijderen en het slachtoffer de tijd te geven weer op adem te komen en passende oplossingen te vinden voor haarzelf en haar kinderen (cf. parlementaire documenten).

Artikel 7 van de wet van 24 november 1997 bepaalt dat elke instelling van openbaar nut en elke vereniging die op datum van de feiten sinds ten minste vijf jaar rechtspersoonlijkheid bezit en volgens haar statuten tot doel heeft geweld tussen partners te voorkomen door de verspreiding van informatie aan alle betrokken doelgroepen en hulp te bieden aan slachtoffers van geweld tussen partners en aan hun gezin, kan met instemming van het slachtoffer in rechte optreden in het geding waartoe de toepassing van artikel 410, derde lid, van het Strafwetboek aanleiding zou geven. Het slachtoffer mag op ieder ogenblik afzien van de bij het eerste lid van dit artikel bedoelde instemming, wat een einde maakt aan de mogelijkheid voor de instelling van openbaar nut of voor de betrokken vereniging om in rechte te blijven optreden in het geschil waartoe de toepassing van artikel 410, derde lid, van het Strafwetboek aanleiding zou geven.

Kort samengevat:

Het Strafwetboek voorziet dus in een strafverzwaring in gevallen van partnermishandeling, met name voor feiten die gekwalificeerd worden als opzettelijk doden en opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel.

De wet verleent ook aan de procureur des Konings meer uitgebreide mogelijkheden voor betrapping op heterdaad. De gerechtelijke politie kan zonder huiszoekingsbevel van de onderzoeksrechter een huiszoeking uitvoeren wanneer zij daartoe worden verzocht door het slachtoffer van partnergeweld. Het principiële verbod om een huiszoeking uit te voeren tussen 21.00u en 5.00u geldt hier niet.

Elke vereniging met rechtspersoonlijkheid en die zich de hulp en de begeleiding van slachtoffers van partnergeweld en van hun gezin tot doel stelt kan in rechte optreden voor het slachtoffer. Het slachtoffer moet wel haar/zijn toestemming verlenen en kan die trouwens op elk ogenblik intrekken. Deze verenigingen kunnen in eigen naam en voor eigen rekening optreden. Zij treden niet op in naam en voor rekening van het slachtoffer en hebben ook niet het recht om het slachtoffer te vertegenwoordigen voor de rechtbank. Zij kunnen dus wel in eigen naam een gerechtelijk onderzoek uitlokken door zich voor de onderzoeksrechter burgerlijke partij te stellen, zij kunnen rechtstreeks dagvaarden voor de correctionele rechtbank en ze kunnen zich, wanneer de procureur des Konings de strafvordering ingesteld heeft, als burgerlijke partij voegen.

Besluit

Een belangrijke aanleiding tot de totstandkoming van de wet van 24 november 1997 is de vierde Wereldvrouwenconferentie van de V.N. in Peking 1995. Deze wet betekent in theorie een belangrijke stap in de aanpak van huiselijk geweld. De wet is niet enkel van toepassing op gehuwden maar ook op samenwonende heterokoppels en holebi's. Uit een studie van 2002⁶ blijkt echter dat de wetgever zijn doelstellingen nog niet bereikt heeft. Dit komt omdat het beleid van de gerechtelijke instanties ten aanzien van partnergeweld niet gewijzigd is. De overgrote meerderheid van de dossiers wordt gewoon geseponeerd. De klachten wegens slagen en verwondingen tussen partners worden niet apart geregistreerd. Daardoor is het onmogelijk om gerechtelijke statistieken op te stellen. Het ontbreekt dus aan de nodige informatie en een betere kennis van de klachten die wegens slagen en verwondingen tussen partners worden ingediend.

Wet van 28 januari 2003 tot toewijzing van de gezinswoning aan de echtgenoot of aan de wettelijk samenwonende die het slachtoffer is van fysieke gewelddaden vanwege zijn partner en tot aanvulling van artikel 410 van het Strafwetboek

2003012049

Artikel 410, tweede lid wordt aangevuld als volgt: 'Bovendien wordt de maximumstraf, in het geval bepaald in artikel 398, eerste lid, verhoogd tot gevangenisstraf van een jaar.'

Bepalingen in deze wet die buiten het Strafwetboek vallen: Burgerlijk Wetboek

Aanpassing art. 223: wanneer een echtgenoot zich schuldig maakt aan feiten als bedoeld in de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403 of 405 van het Strafwetboek of gepoogd heeft een feit te plegen als bedoeld in de artikelen 375, 393, 394 of 397 van het Strafwetboek of wanneer er ernstige aanwijzingen voor dergelijke gedragingen bestaan, zal aan de echtgenoot die het slachtoffer is, behalve bij uitzonderlijke omstandigheden, het genot toegewezen krijgen van de echtelijke verblijfplaats indien hij daarom verzoekt

Aanpassing art. 1447: behoudens uitzonderlijke omstandigheden wordt het verzoek ingewilligd dat uitgaat van de echtgenoot die slachtoffer is van een feit als bedoeld in de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403 of 405 van het Strafwetboek of van een poging tot een feit als bedoeld in de artikelen 375, 393, 394 of 397 van het Strafwetboek, hetzij wanneer de andere echtgenoot uit dien hoofde is veroordeeld bij een in kracht van gewijsde gedane beslissing, hetzij wanneer de beslissing die de echtscheiding uitspreekt geheel of gedeeltelijk op dat feit is gegrond.

Aanvulling art. 1479: indien een wettelijk samenwonende zich tegenover de andere schuldig gemaakt heeft aan een feit als bedoeld in de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403 of 405 van het Strafwetboek of gepoogd heeft een feit te plegen als bedoeld in de artikelen 375, 393, 394 of 397 van het Strafwetboek of wanneer er ernstige aanwijzingen voor dergelijke gedragingen bestaan, zal deze laatste behalve bij uitzonderlijke omstandigheden het genot van de gemeenschappelijke verblijfplaats toegewezen krijgen indien hij daarom verzoekt.

Gerechtelijk Wetboek

Aanvulling art. 1280: indien een echtgenoot zich tegenover de andere schuldig gemaakt heeft aan een feit als bedoeld in de artikelen 375, 398 tot 400; 402, 403 of 405 van het Strafwetboek, of heeft gepoogd een feit te plegen als bedoeld in de artikelen 375, 393, 394 of 397 van het Strafwetboek, of indien er ernstige aanwijzingen voor dergelijke gedragingen bestaan, zal de echtgenoot die het slachtoffer is, behalve bij uitzonderlijke

⁶ *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld 2002*, Rapport in opdracht van L. Onkelinx, Vice-Eerste Minister en Minister van Werkgelegenheid belast met het gelijke kansenbeleid, Onderzoekers: Nathalie Kumps en Gert Van Beek; Promotoren: Prof. Dr. Frank Hutsebaut, Prof. Dr. Johan Goethals, Mevrouw Michèle Hirsch, Prof. Dr. Jules Messine, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid; Université Libre de Bruxelles, Faculté de Droit, 2002.

omstandigheden, het genot toegewezen krijgen van de echtelijke verblijfplaats indien hij daarom verzoekt.

Duiding

Dit gezamenlijk initiatief van de ministers van Gelijkekansenbeleid en Justitie kadert in het nationaal actieplan dat de federale regering in 2001 startte tegen het geweld tegen vrouwen, met de klemtoon op het geweld binnen een koppel.

Vóór de inwerkingtreding van deze wet oordeelde de rechter over de toewijzing van de gezinswoning, in het kader van voorlopige maatregelen voor of tijdens een echtscheidingsprocedure of in het kader van de vereffening/verdeling na echtscheiding, aan de hand van verschillende criteria zoals de hoofdverblijfplaats van de kinderen, de beroepsactiviteit van de partners en hun financiële situatie. Voortaan krijgt de schuldfactor geweld voorrang als criterium, tenminste als geweld zich heeft voorgedaan.

Voor het misdrijf vrijwillige slagen en verwondingen tussen echtgenoten of samenwonenden is de maximumstraf verdubbeld van zes maanden naar een jaar. De bedoeling is een aanhoudingsmandaat mogelijk te maken zodat de geweldenaar ogenblikkelijk uit de gezinswoning kan worden verwijderd⁷.

Het genot van de gezinswoning zal moeten toegewezen worden aan het slachtoffer als zij/hij daarom verzoekt in het kader van dringende en voorlopige maatregelen, behalve bij uitzonderlijke omstandigheden. De vrederechter of de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg moet het verzoek van het slachtoffer inwilligen wanneer de andere partner zich schuldig heeft gemaakt aan verkrachting, opzettelijke slagen of verwondingen, (poging tot) toediening van stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden, poging tot verkrachting, poging tot doodslag zonder voorbedachten rade, poging tot moord of tot vergiftiging of indien er ernstige aanwijzingen voor dergelijke gedragingen bestaan.

Het is niet duidelijk wat onder 'uitzonderlijke omstandigheden' moet verstaan worden. Wat betreft de wetgeving inzake intrafamiliaal geweld is er volgens de Vrouwenraad in elk geval nood aan duidelijke richtlijnen vanwege het college van procureurs-generaal.

Stalking (fysiek en psychisch geweld)

Wet van 30 oktober 1998 die een artikel 442bis in het Strafwetboek invoegt met het oog op de strafbaarstelling van de belaging 1998009993

"Hij die een persoon heeft belaagd terwijl hij wist of had moeten weten dat hij door zijn gedrag de rust van die bewuste persoon ernstig zou verstoren, wordt gestraft met een gevangenisstraf van vijftien dagen tot twee jaar en met geldboete van vijftig frank tot driehonderd frank of met een van die straffen alleen.

Tegen het in dit artikel bedoelde misdrijf kan alleen vervolging worden ingesteld op klacht van de persoon die beweert te worden belaagd".

Duiding

Het gaat om de strafbaarstelling van stalking, juridisch als belaging gekwalificeerd. Stalking is een klachtmisdrijf. De vervolging kan pas worden ingesteld op klacht van het slachtoffer. Voor de eerste keer pakt de wetgever ook psychisch geweld aan. Stalking is een misdrijf bestaande uit diverse, vaak herhaalde activiteiten met een eenheid van opzet dat tot doel heeft het slachtoffer psychisch of fysiek schade te berokkenen. Het gaat dus om langdurige, aanhoudende pesterijen of verstoringen van de private levenssfeer. Activiteiten van stalking kunnen aanvankelijk zeer subtiel zijn maar

⁷ Zie Juristenkracht, 12 maart 2003, artikel "Slachtoffer partnergeweld krijgt bij voorkeur gezinswoning toegewezen".

na verloop van tijd kunnen ze leiden tot extreme agressie en fysiek geweld, zelfs tot moord.

Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat de daders meestal ex-partners of afgewezenen zijn. Er komen een aantal dadertypologieën naar voor: de relatiestalker (afgewezen partner), de aanbiddersalker (nog nooit een relatie met de geviseerde persoon gehad), de erotomane stalker (meestal vrouwen die ten onrechte geloven dat de geviseerde persoon op hen verliefd is), mobbing of werkstalking (belaging tussen werkgevers en werknemers of tussen collega's onderling), burenbelaging, familiestalking. De partnerband wordt niet in aanmerking genomen voor strafverzwaring.

Genitale verminking

Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen

2001009048

Het nieuwe artikel 409 van het Strafwetboek voorziet een straf voor "hij die eender welke vorm van verminking van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijk geslacht uitvoert, vergemakkelijkt of bevordert, met of zonder haar toestemming, wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar".

Duiding

Deze bepaling houdt rekening met een aantal internationale aanbevelingen - in het bijzonder met Resolutie 48/104 van de Algemene Vergadering van de V.N. over de uitschakeling van geweld tegen vrouwen, met de resolutie van de Wereldgezondheidsorganisatie betreffende de gezondheid van moeder en kind en gezinsplanning en met art. 24.3 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Art. 409 gaat over feiten die naargelang de omstandigheden onder verschillende juridische kwalificaties vallen. Rekening houdend met de omvang van het probleem kiest de wetgever voor een specifieke bepaling op grond waarvan feiten van seksuele verminking ondubbelzinnig strafbaar worden gesteld. Het begrip verminking is niet gedefinieerd. Uit de voorbereidende werken kan wel worden afgeleid dat het gaat om de gedeeltelijke of volledige ablatie van een orgaan, waarbij vooral de besnijdenis van de vrouw en de infibulatie wordt bedoeld. Het begrip heeft geen betrekking op bepaalde kleine aantastingen van de geslachtsorganen zoals piercing of tatoeage. De eventuele toestemming van de persoon betekent niet dat de strafbare aard van de handeling ophoudt te bestaan. De strafbepaling voorziet ook een reeks omstandigheden die tot strafverzwaring leiden: de verminking wordt uitgevoerd op minderjarigen of met een winstoogmerk; de verminking heeft een ongeneeslijk lijkende ziekte of een blijvende arbeidsongeschiktheid veroorzaakt; de verminking heeft zonder het oogmerk te doden, de dood veroorzaakt, enzovoort.

Non-discriminatie

Wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 27 november 2001

2003012105

Artikel 2

§1

"Er is sprake van directe discriminatie indien een verschil in behandeling dat niet objectief en redelijkerwijze wordt gerechtvaardigd, rechtstreeks gebaseerd is op de grond van geslacht, een zogenaamd ras, de huidskleur, afstamming, nationale of etnische afkomst, seksuele geaardheid, burgerlijke stand, geboorte, fortuin, leeftijd, het geloof of levensbeschouwing, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap."

§4

"Pesterijen worden beschouwd als een vorm van discriminatie wanneer er sprake is van ongewenst gedrag dat verband houdt met de discriminatiegronden opgesomd in §1 dat tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast en een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd."

- Aan dit artikel worden een aantal strafbepalingen gekoppeld. Deze hebben voornamelijk betrekking op het aanzetten tot directe discriminatie of openlijk zijn voornemen te kennen geven tot directe discriminatie (zie Hoofdstuk III - Strafbepalingen).

Ongewenst seksueel gedrag op het werk

Wet van 7 mei 1999 op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, de toegang tot het arbeidsproces en de promotiekansen, de toegang tot een zelfstandig beroep en de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid

1999012447

Artikel 5 bepaalt dat OSGW (ongewenst seksueel gedrag op het werk) vermoed wordt een discriminatie te zijn op grond van geslacht.

De definitie van OSGW: "elke vorm van verbaal, niet-verbaal of lichamelijk gedrag van seksuele aard waarvan degene die er zich schuldig aan maakt, weet of zou moeten weten dat het afbreuk doet aan de waardigheid van mannen en vrouwen op het werk."

Hoofdstuk VI bevat strafbepalingen.

Duiding

Deze wet legt strafrechtelijke sancties op bij inbreuken op het beginsel van de gelijke behandeling van de werknemers en OSGW valt daaronder.

Wet van 11 juni 2002 betreffende de bescherming tegen geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk

2002012823

De problematiek van 'mobbing' wordt geïntegreerd in de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van werknemers bij de uitvoering van hun werk.

De werknemers moeten op een positieve wijze bijdragen tot het preventiebeleid dat wordt tot stand gebracht in het kader van OSGW, zich onthouden van iedere daad van geweld, pesterijen of OSGW en zich onthouden van elk wederrechtelijk gebruik van de klachtenprocedure.

De wet hanteert een aantal definities:

- geweld op het werk: "elke feitelijkheid waarbij een werknemer of een andere persoon psychisch of fysiek wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen bij de uitvoering van het werk";
- pesterijen op het werk: "elk onrechtmatig en terugkerend gedrag, buiten of binnen de onderneming of instelling, dat zich inzonderheid kan uiten in gedragingen, woorden, bedreigingen, handelingen, gebaren en eenzijdige geschriften en dat tot doel of gevolg heeft dat de persoonlijkheid, de waardigheid of de fysieke of psychische integriteit van een werknemer of een andere persoon bij de uitvoering van het werk wordt aangetast, dat zijn betrekking in gevaar wordt gebracht of dat een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd";
- OSGW: "elke vorm van verbaal, niet-verbaal of lichamelijk gedrag van seksuele aard waarvan degene die er zich schuldig aan maakt, weet of zou moeten weten dat het afbreuk doet aan de waardigheid van vrouwen en mannen op het werk."
Slachtoffers kunnen zich richten tot de preventieadviseur en de vertrouwenspersoon. De werkgever waakt erover dat slachtoffers een passende psychologische

ondersteuning krijgen van gespecialiseerde diensten of instellingen. De bewijslast valt ten laste van de verweerder. De representatieve werknemers- en werkgeversorganisaties, vakorganisaties, vzw's (ten minste drie jaar rechtspersoonlijkheid en wanneer de feiten afbreuk doen aan wat zij statutair nastreven) kunnen in rechte optreden voor de slachtoffers. De arbeidsverhouding noch de arbeidsvoorwaarden mogen wat het slachtoffer betreft, niet gewijzigd worden (behalve om redenen die vreemd zijn aan de klacht of aan de rechtsvordering). De strafmaat wordt vastgesteld op een gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en/of een geldboete, indien de dader binnen een vastgestelde termijn vanwege het bevoegde rechtscollege geen einde maakt aan het geweld, pesterijen of OSGW. Deze wet geldt zowel voor de openbare als voor de privé-sector.

Duiding

Deze wet geeft aan dat welzijn ook maatregelen vereist die betrekking hebben op de bescherming van werknemers tegen geweld, pesterijen en OSGW.

In de praktijk verloopt de procedure als volgt: het slachtoffer wendt zich tot de vertrouwenspersoon die op de eerste plaats de partijen probeert te verzoenen alvorens de klacht in ontvangst te nemen. De preventieambtenaar onderzoekt in voorkomend geval de klacht en biedt het slachtoffer de nodige hulp en steun. De preventieambtenaar formuleert voorstellen om tegemoet te komen aan de individuele klacht maar ook aan de werkgever om op het niveau van de onderneming correcties aan te brengen en de preventiemaatregelen aan te passen. Een belangrijke nieuwigheid is de omkering van de bewijslast ten laste van de verweerder. De wet voorziet in bescherming tegen ontslag en eventueel in wederindienstneming, ook voor getuigen.

Wetgeving inzake fysiek en seksueel geweld buiten het strafwetboek

Voorzieningen voor slachtoffers

Federaal

Omzendbrief van 27 november 1997 betreffende de financiële tegemoetkoming voor de inrichting in de politiecommissariaten van lokalen voor de opvang van slachtoffers van fysiek en seksueel geweld evenals de procedure voor selectie binnen de politiekorpsen van kandidaten voor de opleiding 'Opvang van slachtoffers van fysiek en seksueel geweld'

1997000868

Wet van 11 april 1999 houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg

1999021272

Zie ook decreet

Omzendbrief van 9 juli 1999 betreffende politionele slachtofferbejegening

1999000602

Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen

2001009048

Art. 35: artikel 21bis van dezelfde wet⁸, ingevoegd bij de wet van 13 april 1995, wordt aangevuld met een nieuw lid, luidende: "In geval van correctionalisering van een misdaad, blijft de verjaringstermijn van de strafvordering, die welke bepaald is voor een misdaad".

⁸ Hoofdstuk III. Bepalingen tot wijziging van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering

Duiding

De verjaringstermijnen in het gemeen recht worden bepaald in art. 21 V.T.Sv :

- 10 jaar voor misdaden
- 5 jaar voor wanbedrijven (wet 24 december 1993, in werking getreden op 31 december 1993)
- 6 maanden/1 jaar voor overtredingen
- 1 jaar voor gecontraventionaliseerde wanbedrijven

De verjaringstermijn van 30 jaar komt voor in het internationaal recht, voor oorlogsmisdaden.

Verjaringstermijn seksueel misbruik in de praktijk, vóór de wet van 28 november 2000: Als de Raadkamer besluit tot correctionalisatie, wat in geval van misdaad haast steeds gebeurt - ten minste als het geen moord of doodslag betreft - dan zal de zaak in plaats van voor het Hof van Assisen voor de Correctionele Rechtbank worden gebracht.

Voor gecorrectionaliseerde misdaden is geen afwijking voorzien. De termijn is bijgevolg deze van de wanbedrijven: 5 jaar.

In de praktijk komt het erop neer dat alle situaties van seksueel misbruik gecorrectionaliseerd worden.

Deze wet brengt de verjaringstermijn dus van 5 naar 10 jaar. Dat betekent concreet dat het slachtoffer nog tot 28 jaar een klacht kan indienen, dus tot 10 jaar na de meerderjarigheid.

Zie ook standpunt Nederlandstalige Vrouwenraad 'Verjaringstermijn seksueel misbruik' van 28 september 1999.

Wet van 26 maart 2003 houdende de voorwaarden waaronder de commissie voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden een hulp kan toekennen

2003009275

Vlaanderen

Decreet van 16 maart 1998 inzake hulpverlening aan mishandelde kinderen

1998029162

Decreet van 15 december 1998 houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord van 7 april 1998 tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg

1999035643

Dit akkoord beoogt een structurele samenwerking tussen diensten van het Ministerie van Justitie en van Binnenlandse Zaken en de door de Vlaamse Gemeenschap erkende en gesubsidieerde hulpverleningsdiensten. Het doel is een optimale slachtofferbejegening door politionele en justitiële diensten en een daarop goed aansluitend uitgebouwde slachtofferhulp om alle gevolgen van slachtofferschap in de mate van het mogelijke te beperken en te herstellen.

Voorzieningen voor daders

Federaal

Wet van 4 mei 1999 houdende instemming tot het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik

1999021311

Zie ook Vlaams decreet

Vlaanderen

Decreet van 2 maart 1999 houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord van 8 oktober 1998 tussen de federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik

1999021310

De algemene doelstelling van het Ministerie van Justitie is het doen naleven en het toepassen van de wet, de preventie van recidive en het bevorderen van de (re)integratie van de dader van seksueel misbruik in de maatschappij waarbij de stigmatisering zoveel mogelijk moet worden vermeden. De algemene doelstelling van de Vlaamse Gemeenschap is het welzijn, de gezondheid en de harmonieuze ontplooiing van mensen te bevorderen evenals het verhinderen van situaties die hiertegen kunnen indruisen. De samenwerking gaat vooral over de toepassing van de wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen.

Bronnen

Belgische deelneming aan de Wereldvrouwenconferentie belast met het onderzoek en evaluatie van de resultaten van het VN-decennium voor de vrouw. Gelijkheid, ontwikkeling en vrede, Nairobi, Kenia 15-26 juli 1985, INBEL.

Belgisch Staatsblad

Celis, K., Socialisme en seksuele fraude. De houding van de Belgische socialisten tegenover abortus en anticonceptie (1880-1990), in *Begeerte heeft ons aangeraakt. Socialisten, sekse en seksualiteit*, Bijdragen Museum van de Vlaamse Strijd nr. 16, uitgegeven in opdracht van de Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Oost-Vlaanderen, L. Vanmelle nv, Gent, 1999.

De Keyser, K. en De Meuter, S., Juridische aspecten van de Wet Zwangerschapsafbreking, in: *Rapporten en perspectieven omtrent Vrouwenstudies 4*, Brussel, VUBPRESS, 1993.

Hutsebaut, F., De strijd tegen fysiek, psychisch en seksueel geweld, in *Vrouwen en mannen in België naar een egalitaire samenleving*, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Directie van de gelijke kansen, Brussel, 2001.

Stevens, L., *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Intersentia, Antwerpen-Groningen, 2002.

Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld 2002, Rapport in opdracht van L. Onkelinx, Vice-Eerste Minister en Minister van Werkgelegenheid belast met het gelijke kansenbeleid, Onderzoekers: Nathalie Kumps en Gert Van Beek; Promotoren: Prof. Dr. Frank Hutsebaut, Prof. Dr. Johan Goethals, Mevrouw Michèle Hirsch, Prof. Dr. Jules Messine, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid; Université Libre de Bruxelles, Faculté de Droit, 2002.

Vierde Wereldvrouwenconferentie over vrouwen. Actie voor gelijkheid, ontwikkeling en vrede, Peking, 1995, Belgisch Verslag.

Zie ook RoSa

Factsheet: [Partnergeweld in cijfers](#)

Factsheet: [Partner-gerelateerd thuisgeweld tegen volwassen vrouwen](#)